

Utbildningsutskottets betänkande 2021/22:UbU28

Skolans arbete med trygghet och studiero

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till lag om ändringar i skollagen. De förslag som utskottet tillstyrker syftar till ökad trygghet och studiero i skolan och i förlängningen högre kunskapsresultat.

Utskottet föreslår även tre tillkännagivanden till regeringen med anledning av motionsyrkanden.

- Regeringen ska återkomma med förslag om hur det förebyggande arbetet mot hot, våld och kränkningar kan göras evidensbaserat och baserat på beprövad erfarenhet,
- Regeringen ska ge en lämplig myndighet i uppdrag att ta fram en fördjupad kartläggning av brottsligheten i skolorna.
- Regeringen ska återkomma med förslag om att åtgärden tillfällig placering ska få gälla för längre tid än fyra veckor, att rektorer ska vara skyldiga att flytta elever när det är nödvändigt och att det ska inrättas särskilda jourkolor för våldsamma elever.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden. I betänkandet finns 20 reservationer (S, M, SD, C, V, KD, L, MP). I tre reservationer (S, C, V, MP) föreslås att riksdagen inte ska göra något tillkännagivande till regeringen.

Behandlade förslag

Proposition 2021/22:160 Skolans arbete med trygghet och studiero.

Cirka 30 yrkanden i följdmotioner och 8 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2021/22.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet.....	8
Ärendet och dess beredning.....	8
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	9
Utskottets överväganden.....	10
Lagförslaget.....	10
Utskottets ställningstagande.....	41
Ordningsregler i skolan.....	42
Utskottets ställningstagande.....	43
Mobiltelefoner i skolan.....	45
Utskottets ställningstagande.....	45
Åtgärder för att förhindra skadegörelse, våld, hot och kränkningar i skolan.....	47
Utskottets ställningstagande.....	48
Tillfällig placering och avstängning av elever.....	50
Utskottets ställningstagande.....	51
Övriga frågor.....	54
Utskottets ställningstagande.....	54
Reservationer.....	56
1. Lagförslaget, punkt 1 (SD).....	56
2. Lagförslaget, punkt 1 (C, MP).....	56
3. Ordningsregler, punkt 2 (SD).....	57
4. Disciplinära åtgärder och dokumentation, punkt 3 (SD, KD, L).....	58
5. Sanktioner vid överträdelser av skolans ordningsregler, punkt 4 (SD, KD).....	59
6. Konsekvenstrappor, punkt 5 (KD, L).....	60
7. Mobiltelefoner i skolan, punkt 6 (SD).....	60
8. Mobiltelefoner i skolan, punkt 6 (V).....	61
9. Evidensbaserat arbete, punkt 7 (S, C, V, MP).....	62
10. Behovet av en kartläggning av brottsligheten i skolan, punkt 8 (S, C, V, MP).....	62
11. Personalens möjligheter att ingripa, punkt 9 (SD).....	63
12. Personalens möjligheter att ingripa, punkt 9 (V).....	63
13. Nolltolerans mot skadegörelse, punkt 10 (SD, KD).....	64
14. Möjligheten att tillfälligt omplacera elever, punkt 11 (S, C, V, MP).....	64
15. Avstängning och omplacering av elever, punkt 12 (SD).....	65
16. Jourklasser eller jourkolor, punkt 13 (SD, KD).....	66
17. Utredning med uppdrag att göra det lättare att stänga av eller omplacera elever, punkt 14 (SD, KD, L).....	67
18. Möjligheten att utesluta elever i komvux och sfi, punkt 15 (M, SD).....	67
19. Övriga frågor, punkt 16 (M, SD).....	68
20. Övriga frågor, punkt 16 (V).....	69
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	70
Propositionen.....	70
Följdmotionerna.....	70
Motioner från allmänna motionstiden 2021/22.....	72

<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	74

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Skolans arbete med trygghet och studiero

1. Lagförslaget

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2021/22:160 och avslår motionerna

2021/22:4584 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 1 och

2021/22:4624 av Fredrik Christensson och Niels Paarup-Petersen (båda C).

Reservation 1 (SD)

Reservation 2 (C, MP)

Ordningsregler i skolan

2. Ordningsregler

Riksdagen avslår motion

2021/22:4584 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkandena 8 och 9.

Reservation 3 (SD)

3. Disciplinära åtgärder och dokumentation

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4163 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 91,

2021/22:4561 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 4 och

2021/22:4570 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkandena 2–4.

Reservation 4 (SD, KD, L)

4. Sanktioner vid överträdelser av skolans ordningsregler

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4163 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 89 och

2021/22:4561 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 1.

Reservation 5 (SD, KD)

5. Konsekvenstrappor

Riksdagen avslår motion

2021/22:4570 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 1.

Reservation 6 (KD, L)

Mobiltelefoner i skolan

6. Mobiltelefoner i skolan

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4510 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 1 och
2021/22:4584 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 7.

Reservation 7 (SD)

Reservation 8 (V)

Åtgärder för att förhindra skadegörelse, våld, hot och kränkningar i skolan

7. Evidensbaserat arbete

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen ska återkomma med förslag om hur det förebyggande arbetet mot hot, våld och kränkningar kan göras evidensbaserat och baserat på beprövad erfarenhet och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4613 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 1.

Reservation 9 (S, C, V, MP)

8. Behovet av en kartläggning av brottsligheten i skolan

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen ska ge en lämplig myndighet i uppdrag att ta fram en fördjupad kartläggning av brottsligheten i skolorna och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4613 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 5.

Reservation 10 (S, C, V, MP)

9. Personalens möjligheter att ingripa

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:407 av Mats Nordberg (SD) yrkande 1,

2021/22:4510 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 2 och

2021/22:4584 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 10.

Reservation 11 (SD)

Reservation 12 (V)

10. Nolltolerans mot skadegörelse

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4163 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 90 och

2021/22:4561 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 3.

Reservation 13 (SD, KD)

Tillfällig placering och avstängning av elever

11. Möjligheten att tillfälligt omplacera elever

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen ska återkomma med förslag om att åtgärden tillfällig placering ska få gälla för längre tid än fyra veckor, att rektorer ska vara skyldiga att flytta

elever när det är nödvändigt och att det ska inrättas särskilda jourkolor för våldsamma elever, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:4561 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 5 och

2021/22:4613 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkandena 2–4.

Reservation 14 (S, C, V, MP)

12. Avstängning och omplacering av elever

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:407 av Mats Nordberg (SD) yrkande 6 och

2021/22:4584 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkandena 2–4 och 6.

Reservation 15 (SD)

13. Jourklasser eller jourkolor

Riksdagen avslår motion

2021/22:4584 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 5.

Reservation 16 (SD, KD)

14. Utredning med uppdrag att göra det lättare att stänga av eller omplacera elever

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4163 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 87 och

2021/22:4561 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 2.

Reservation 17 (SD, KD, L)

15. Möjligheten att utesluta elever i komvux och sfi

Riksdagen avslår motion

2021/22:4176 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkande 17.

Reservation 18 (M, SD)

16. Övriga frågor

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4178 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkande 35 och

2021/22:4510 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 3.

Reservation 19 (M, SD)

Reservation 20 (V)

Stockholm den 31 maj 2022

På utbildningsutskottets vägnar

Gunilla Svantorp

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunilla Svantorp (S), Fredrik Malm (L), Lars Hjalmered (M), Pia Nilsson (S), Josefin Malmqvist (M), Patrick Reslow (SD), Caroline Helmersson Olsson (S), Fredrik Christensson (C), Daniel Riazat (V), Robert Stenkvis (SD), Christian Carlsson (KD), Tomas Kronståhl (S), Michael Rubbestad (SD), Annika Hirvonen (MP), Maria Nilsson (L), Roza Güclü Hedin (S) och Noria Manouchi (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2021/22:160 Skolans arbete med trygghet och studiero. Sex följdmotioner (M, SD, C, V, KD, L) har väckts med anledning av propositionen. I betänkandet behandlas också åtta yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2021/22 (M, SD, KD). En förteckning över förslagen finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Riksdagen tillkännagav den 18 april 2018 för regeringen att den ställer sig bakom det som utbildningsutskottet anfört om att regeringen ska låta utreda regelverket när det gäller trygghet och studiero i skolan med inriktning mot en skärpning av skollagen (2010:800) och se till att det informeras om och vidtas lämpliga insatser för att underlätta tillämpningen av det aktuella regelverket bland lärare, rektorer och huvudmän (bet. 2017/18:UbU19 punkt 17, rskr. 2017/18:221). Den 26 februari 2020 beslutade Regeringskansliet att en utredare skulle biträda Utbildningsdepartementet med att ta fram förslag till en nationell plan för skolans arbete med trygghet och studiero och lämna förslag som säkerställer ett fungerande regelverk om trygghet och studiero i skolan (U2020/00707/S). I utredarens uppdrag ingick bl.a. att kartlägga och analysera de olika delarna i skolans arbete med trygghet och studiero samt redovisa och analysera de övergripande utmaningarna i detta arbete. Utifrån kartläggning, analys och utmaningar skulle utredaren lämna förslag som ska ingå i den nationella planen för trygghet och studiero, som för skolväsendet ska ange riktningen för ett långsiktigt och systematiskt arbete. Uppdraget byggde på en överenskommelse mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna. Utredaren redovisade sitt arbete i december 2020 och därefter bereddades förslagen vidare inom Regeringskansliet i samarbete med Centerpartiet och Liberalerna. I maj 2021 remitterades departementspromemorian Nationell plan för trygghet och studiero, ds 2021:13 (U2021/02670).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 17 februari 2022 att inhämta Lagrådets yttrande över lagförslagen. Lagrådet lämnade förslagen utan erinran. I förhållande till lagrådsremissens förslag har vissa språkliga och redaktionella ändringar gjorts. I förhållande till lagrådsremissen har det även gjorts en ändring i 5 kap. 9 § skollagen. Ändringen är författningsteknisk och även i övrigt av sådan art att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Regeringen har därför inte inhämtat Lagrådets yttrande över detta förslag.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag till ändringar i skollagen (2010:800) som syftar till ökad trygghet och studiero i skolan och i förlängningen högre kunskapsresultat. Ändringarna innebär i huvudsak följande. Ansvar för det förebyggande arbetet inom trygghet och studiero tydliggörs och begreppet studiero definieras. Regleringen av det systematiska kvalitetsarbetet tydliggörs genom bl.a. krav på att orsakerna till uppföljningens resultat ska analyseras och att insatser för att utveckla utbildningen ska ske utifrån denna analys. All personal ska få vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero. Det ska uttryckligen anges att dessa åtgärder innefattar en befogenhet att ingripa fysiskt för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar. Det ska även bli enklare för rektorn att besluta om avstängning samt tillfällig placering inom och utanför skolenheten. Mobiltelefoner ska vid undervisning i regel endast få användas efter lärarens instruktion och möjligheterna att omhänderta sådana samt ha mobilfria skoldagar ska öka. Vid tillsyn ska ett föreläggande ange de åtgärder som huvudmannen ska vidta och Skolinspektionen ska vara part i domstol vid överklagande av myndighetens beslut i fler fall än i dag. Vidare ska kraven på huvudmannens klagomålshantering skärpas och Skolinspektionen ska som huvudregel inte kunna inleda tillsyn som rör ett enskilt barn eller en enskild elev om inte huvudmannen har fått möjlighet att hantera frågan först. Det ska även tydliggöras att ordningsreglerna och hur dessa följs regelbundet ska följas upp under medverkan av eleverna. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2022.

Utskottets överväganden

Lagförslaget

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i skollagen.

Ändringarna syftar till ökad trygghet och studiero och i förlängningen till högre kunskapsresultat. Ändringarna innebär bl.a. att ansvaret för det förebyggande arbetet inom trygghet och studiero samt regleringen av det systematiska kvalitetsarbetet tydliggörs. Vidare ska all personal få vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero. Det ska bli enklare för rektorn att besluta om avstängning samt tillfällig placering inom och utanför skolenheten. Användningen av mobiltelefoner i skolan regleras. Vid tillsyn ska ett föreläggande ange de åtgärder som huvudmannen ska vidta och Skolinspektionen ska som huvudregel inte kunna inleda tillsyn om inte huvudmannen har fått möjlighet att hantera frågan först. Det ska även tydliggöras att ordningsreglerna och hur dessa följs ska följas upp regelbundet under medverkan av eleverna.

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om avslag på propositionen. Jämför reservation 1 (SD) och 2 (C, MP).

Propositionen

Bakgrund och gällande rätt

Det systematiska kvalitetsarbetet

De krav som ställs på det lokala kvalitetsarbetet regleras i 4 kap. skollagen. Regleringen innebär en skyldighet för varje huvudman inom skolväsendet att på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Motsvarande arbete ska även genomföras på förskole- och skolenhetsnivå. Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av lärare, förskollärare, övrig personal och elever. Barn i förskolan, deras vårdnadshavare och elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet. Det är rektorn som ansvarar för att kvalitetsarbete vid enheten genomförs på detta sätt (4 kap. 3 och 4 §§ skollagen). Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att de mål som finns för utbildningen i skollagen och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls. Arbetet ska dokumenteras (4 kap. 5 och 6 §§).

Klagomålshanteringen

Huvudmän inom skolväsendet ska ha skriftliga rutiner för att ta emot och utreda klagomål mot utbildningen. Information om rutinerna ska lämnas på lämpligt sätt. Om det vid uppföljning, genom klagomål eller på annat sätt framkommer att det finns brister i verksamheten ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas (4 kap. 7 och 8 §§).

Trygghet och studiero

Bestämmelser om trygghet och studiero finns i 5 kap. skollagen. Om inte annat anges i respektive paragraf gäller bestämmelserna alla skolformer utom förskolan. Vissa bestämmelser gäller också för fritidshemmet (2 §). Det övergripande kravet i regleringen är att utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero (5 kap. 3 §). Av förarbetena framgår att en trygg och stimulerande lärandemiljö är en av de viktigaste förutsättningarna för att barn och elever ska kunna inhämta och utveckla kunskaper och värden (prop. 2009/10:165 s. 319).

Ordningsregler

Skollagen ställer krav på att det ska finnas ordningsregler för varje skolenhet. Ordningsreglerna ska utarbetas under medverkan av eleverna och följas upp på varje skolenhet. Det är rektorn som beslutar om ordningsregler. Kravet på ordningsregler omfattar alla skolformer förutom förskolan och den kommunala vuxenutbildningen (5 kap. 2 och 5 §§ skollagen). Syftet med ordningsregler är att skapa arbetsro och en lugn och trygg miljö i skolan. Enligt förarbetena är ordningsregler som tagits fram i samverkan med elever och hem och som är ett levande dokument en bra grund för en lugn och trygg studiemiljö, där det råder respekt för de gemensamma reglerna (prop. 2006/07:69 Förbättrad ordning, trygghet och studiero i skolan s. 8 f.).

Ingripanden

I skollagen anges att rektorn, en lärare eller en handledare vid fjärrundervisning får vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs ordningsstörande uppträdande (5 kap. 6 § skollagen). Med omedelbara och tillfälliga åtgärder avses ingripanden under en kort och begränsad tid och som syftar till att komma till rätta med en akut situation (prop. 2009/10:165 s. 680).

Omplacering och avstängning av elever

I 5 kap. 12 § skollagen framgår att i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan får rektorn besluta att en elev ska följa undervisningen i en annan undervisningsgrupp än den eleven annars hör till eller undervisas på annan plats inom samma skolenhet om åtgärderna som gjorts efter en utredning när en elev vid upprepade tillfällen stört ordningen m.m. inte varit tillräckliga eller om det annars är nödvändigt för att tillförsäkra de andra eleverna trygghet och

studiero. I bestämmelsen framgår också att elevens vårdnadshavare ska informeras om rektorns beslut. Endast om det finns synnerliga skäl får en åtgärd som rektorn vidtagit med stöd av bestämmelsen gälla under längre tid än två veckor. Åtgärden får dock inte gälla för en längre tid än fyra veckor.

Enligt 5 kap 13 § skollagen får rektorn om åtgärder enligt 5 kap. 12 § inte är tillräckligt ingripande eller på grund av andra omständigheter inte är möjliga att genomföra, besluta att en elev tillfälligt ska följa undervisningen vid en annan skolenhet. Beslutet om en sådan tillfällig placering fattas gemensamt med rektorn vid den mottagande skolenheten. Elevens vårdnadshavare ska informeras om beslutet innan placeringen genomförs. Endast om det finns synnerliga skäl får en åtgärd som rektorn vidtagit med stöd av bestämmelsen gälla under längre tid än två veckor. Åtgärden får dock inte gälla för en längre tid än fyra veckor.

Enligt 5 kap. 14 § skollagen får rektorn i grundskolan, specialskolan och sameskolan besluta att stänga av en elev helt eller delvis bl.a. om det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero och eleven erbjuds kompensation för den undervisning som han eller hon går miste om på grund av avstängningen.

Enligt 5 kap. 15 § skollagen får ett beslut enligt 5 kap. 14 § innebära avstängning endast under den tid som behövs för en skyndsamt utredning av vilka andra åtgärder som kan behövas. En elev får inte stängas av för en längre tidsperiod än en vecka och inte heller vid fler tillfällen än två gånger per kalenderhalvår.

Omhändertagande av föremål

Det finns i dag ingen uttrycklig reglering för användandet av mobiltelefoner i skolan. Det finns dock två bestämmelser som kan vara relevanta, dels bestämmelsen om omhändertagande föremål (5 kap. 22 § skollagen), dels bestämmelsen om ordningsregler (5 kap. 5 § skollagen). Rektor eller en lärare får omhänderta föremål som används på ett sätt som är störande för utbildningen eller utgör en fara för säkerheten i denna (5 kap. 22 §). I förarbetena anges att det inte är föremålet i sig utan sättet på vilket det används i skolan som utgör grunden för omhändertagandet. Mobiltelefoner (och annan elektronisk kommunikationsutrustning) anses vara ett sådant föremål som kan omhändertas om det stör. Syftet med bestämmelsen är att kunna säkerställa tryggheten och studieron. Bestämmelsen ska inte användas för att bestraffa eleven (prop. 2006/07:69 Förbättrad ordning, trygghet och studiero i skolan s. 10 f.).

Tillsyn

Den grundläggande regleringen av tillsyn, statlig kvalitetsgranskning och nationell uppföljning och utvärdering på skolområdet finns i 26 kap. skollagen. Med tillsyn avses i lagen en självständig granskning som har till syfte att kontrollera om den verksamhet som granskas uppfyller de krav som följer av lagar och andra föreskrifter. I tillsynen ingår att fatta de beslut om åtgärder

som kan behövas för att den huvudman som bedriver verksamheten ska rätta fel som upptäckts vid granskningen (2 §). Skolinspektionen har tillsyn över bl.a. skolväsendet och en kommun har tillsyn över bl.a. förskola och fritidshem vars huvudman kommunen har godkänt (3–4 §§). Skolinspektionen ska också granska kvaliteten i sådan utbildning och annan verksamhet som står under dess tillsyn eller under tillsyn av en kommun (19–23 §§). Skolinspektionen och kommuner har enligt skollagen möjlighet att tillgripa vissa sanktioner. Sanktionsmöjligheterna kan beskrivas som en sanktionstrappa, där utgångspunkten är att mindre ingripande åtgärder ska prövas först. Ingripanden måste också alltid stödjas på proportionalitetsprincipen, dvs. ett ingripande får inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till frågans art och bristens omfattning. Vid allvarliga och brådskande missförhållanden finns möjlighet att hoppa över steg i sanktionstrappan. När det gäller tillsynen finns det i 26 kap. 10 § bestämmelser om föreläggande, vilket kan sägas vara den primära sanktionen när brister upptäcks inom tillsynen. Skolinspektionen får förelägga en huvudman som enligt lagen står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten eller, i fråga om enskild huvudman, de villkor som gäller för godkännandet eller beslutet om rätt till bidrag. Ett föreläggande ska ange de åtgärder som tillsynsmyndigheten anser nödvändiga för att avhjälpa de påtalade bristerna.

Det finns bestämmelser om vem som är part i förvaltningsprocesslagen

Enligt förvaltningsprocesslagen (1971:291) gäller att om en enskild överklagar en förvaltningsmyndighets beslut till en allmän förvaltningsdomstol ska den myndighet som först beslutade i ärendet vara den enskildes motpart sedan handlingarna i ärendet överlämnats till domstolen (7 a § första stycket). I förarbetena till bestämmelsen påpekas att myndigheten därigenom enligt 33 § förvaltningsprocesslagen får rätt att överklaga domstolens beslut om det har gått myndigheten emot (prop. 1995/96:22 Tvåpartsprocess m.m. i de allmänna förvaltningsdomstolarna s. 72 f.). Förvaltningsprocesslagen är subsidiär i förhållande till annan lag eller förordning, dvs. om det i lag eller förordning har meddelats en bestämmelse som avviker från förvaltningsprocesslagen så gäller den bestämmelsen (2 §). Skolinspektionens beslut i fråga om godkännande av en enskild som huvudman får enligt skollagen överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. I förarbetena till lagen anges att det av 7 a § förvaltningsprocesslagen följer att om Skolinspektionens beslut att inte godkänna en enskild som huvudman för t.ex. en fristående skola överklagas av den enskilde blir Skolinspektionen den enskildes motpart i domstolen (prop. 2009/10:165 s. 587). Om Skolinspektionen däremot godkänner den enskilde och kommunen överklagar beslutet blev tidigare den enskilde, och inte Skolinspektionen, kommunens motpart (jfr rättsfallet RÅ 2008 ref. 4). För att Skolinspektionen skulle kunna ta till vara de allmänna intressen som myndigheten har till uppgift att bevaka framgick i förarbetena att Skolinspektionen borde ges ställning som part i domstolsprocessen även i de

fall en kommun överklagar ett beslut att godkänna en enskild som huvudman (prop. 2009/10:165 s. 587). En bestämmelse om att förutom den enskilde också Skolinspektionen ska vara kommunens motpart i sådana fall infördes därför i skollagen (28 kap. 11 §).

Ansvaret för det förebyggande arbetet när det gäller trygghet och studiero och terminologin ska förtydligas

Regeringens förslag

Regeringen föreslår att det ska anges i skollagen att alla elever ska tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero. Med studiero ska avses att det finns goda förutsättningar för eleverna att koncentrera sig på undervisningen. Huvudmannen ska säkerställa att det på skolenheten bedrivs ett förebyggande arbete som syftar till att skapa trygghet och studiero. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om det förebyggande arbetet.

Skälen för regeringens förslag

Begreppen trygghet och studiero bör särskiljas i skollagen

Av skollagen framgår att utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero (5 kap. 3 §). Det är vanligt att begreppen trygghet och studiero nämns tillsammans på detta sätt även i andra sammanhang. Till viss del finns en ömsesidig påverkan dem emellan, men trygghet och studiero är olika saker som berör och påverkas av olika delar av skolans arbete. Regeringen anser att studiero är nära sammankopplat med undervisningens kvalitet. För att undervisningen ska ge eleverna goda förutsättningar till lärande behöver den vara välplanerad och välstrukturerad så att det tydligt framgår för eleverna vad de ska göra och varför. För att eleverna ska hålla fokus på det som är syftet med undervisningen bör den vara differentierad och varierad. Det ska vidare finnas tillgång till stöd och stimulans. I arbetet för studiero är det även betydelsefullt att läraren har ett tydligt ledarskap och tar ansvar för ordningen i klassrummet. Lärare kan dock inte lämnas ensamma i detta. Om ansvaret i praktiken enbart ligger på de enskilda lärarna finns det risk för att studieron kommer att variera inom samma skola.

Regeringen anser att begreppen hänger nära samman och vill framhålla att båda delarna främjas av att det t.ex. finns tillitsfulla relationer, samsyn bland personalen, ett systematiskt arbete och en hög delaktighet av eleverna. Trygghet och studiero är vidare sammankopplade på så vis att båda ger förutsättningar för lärande. Det innebär att om skolans trygghetsarbete brister kommer det att leda till ett försämrat lärande för eleverna. Att eleverna är trygga är dock enligt regeringens mening inte tillräckligt för att eleverna ska ha goda möjligheter till lärande. För att undervisningen ska präglas av ett effektivt lärande behöver eleverna även ha studiero. Regeringen anser därmed att det finns nackdelar med att behandla trygghet och studiero som en

begreppsmässig helhet. Det är framför allt skolors arbete med studiero som behöver en bättre systematik. Att trygghet och studiero behandlas som en enhet kan vara ett hinder för detta. När trygghet och studiero benämns ihop kan det leda till att arbetet stannar vid trygghet och att det uppfattas som att studieron därmed är omhändertagen.

Att skilja på begreppen kan därmed främja en fördjupad och mer precis nulägesbild och analys, där mer träffsäkra åtgärder inom t.ex. det förebyggande arbetet vidtas. Det kan även innebära att trygghet respektive studiero utgör egna områden i det systematiska kvalitetsarbetet där lika stor kraft läggs på att kartlägga nuläge, analysera orsaker och genomföra åtgärder såväl för trygghet som för studiero.

Regeringen föreslår att bestämmelsen i 5 kap. 3 § skollagen ska ändras så att det framgår att alla elever ska tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero. I skollagen avses med undervisning sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden. Utbildning avser den verksamhet inom vilken undervisning sker utifrån bestämda mål (1 kap. 3 § skollagen). Begreppet trygghet ska därmed knytas ihop med begreppet utbildning för att tydliggöra att elever ska vara trygga i alla delar som hör till utbildningen, medan studiero knyts ihop med undervisning för att förtydliga att det är i den delen av utbildningen som handlar om undervisning som studiero ska uppnås.

Begreppet studiero bör definieras i skollagen

Regeringen framhåller i propositionen att frånvaron av ordningsstörningar är en viktig aspekt av studiero. Det behövs bl.a. väl förankrade ordningsregler på skolan och ett gemensamt arbetssätt hos personalen för att upprätthålla dessa. Elevers möjlighet till studiero påverkas dock av flera processer på skolan, och är tätt förknippade med faktorer som undervisningens kvalitet, lärarens ledarskap och skolans arbete med stöd. Dessa aspekter riskerar att inte fångas upp om skolan eller huvudmannen använder en snäv definition av studiero. En bredare definition av studiero kan bidra till att skolan arbetar med ett mer omfattande spektrum av åtgärder som utgår från att ge eleverna bästa möjliga förutsättningar till ett effektivt lärande. Det kan t.ex. leda till att skolan arbetar mer aktivt och långsiktigt med att identifiera elevernas behov och möta dessa med anpassningar, utmaningar eller stöd i stället för att riskera att hamna i ett åtgärdande och kortsiktigt arbete med disciplinära åtgärder. Ett arbetssätt som utgår från elevernas behov minskar sannolikt även förekomsten av ordningsstörningar då elever som är fokuserade på lärande tenderar att i mindre utsträckning störa andra. Hur huvudmän och skolor definierar studiero kan därmed påverka hur det systematiska kvalitetsarbetet inom området bedrivs, t.ex. vilket underlag som samlas in samt vilka analyser och åtgärder som genomförs.

För att stärka arbetet med studiero anser regeringen att det bör vara tydligt för alla aktörer i skolsystemet vad studiero betyder. För att skolor och

huvudmän ska kunna vidta träffsäkra åtgärder som ökar elevens studiero behöver de kunna utgå från en definition som kan fånga in en tillräcklig grad av komplexitet och som ger vägledning om vilken typ av underlag som behöver samlas in. Detta för att de bakomliggande orsakerna till bristande studiero ska kunna identifieras och åtgärdas. Det är också viktigt ur ett tillsynsperspektiv att det är tydligt vad som avses med studiero.

Regleringen av det systematiska kvalitetsarbetet förtydligas

Regeringen föreslår att det ska anges i skollagen att huvudmannen och rektorn i det systematiska kvalitetsarbetet utöver att följa upp utbildningen även ska analysera orsakerna till uppföljningens resultat och utifrån analysen genomföra insatser i syfte att utveckla utbildningen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om hur det systematiska kvalitetsarbetet ska bedrivas.

Skälen för regeringens förslag

Det behövs tydligare krav på kvalitetsarbetet

Regeringen framhåller att det anges i skollagen att huvudmannen och rektorn ska följa upp och utveckla utbildningen (4 kap. 3 och 4 §§ skollagen). Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att de mål som finns för utbildningen uppfylls (4 kap. 5 §). Av lagtexten framgår inte att det ska göras en analys, men vikten av att så sker poängteras i förarbetena (prop. 2009/10:165 s. 304). Som tidigare framgått visar dock Skolinspektionens tillsyn att det ofta finns brister i huvudmäns och skolors analyser inom det systematiska kvalitetsarbetet. Skolverket och Skolinspektionen har återkommande konstaterat att många skolhuvudmän saknar kapacitet och nödvändigt underlag för att kunna analysera och åtgärda brister och problem i skolverksamheten (Skolverkets lägesbedömning 2017 och Skolinspektionens årsrapport 2019, Skillnader i skolors arbets sätt och huvudmäns ansvarstagande, dnr 2020:2478).

Regeringen anför att den är medveten om att det kan finnas flera orsaker till dagens brister. Vidare konstaterar regeringen att huvudmannen och rektorn redan med dagens system har ansvar att följa upp och utveckla utbildningen och att det däri ligger, även om det inte uttryckligen framgår av lagbestämmelsen men väl av förarbetena till bestämmelsen, att även analysera utbildningen. Vidare är andra verktyg än lagstiftning i många sammanhang fullt adekvata. Med tanke på att brister i analysen är vanligt förekommande är det dock enligt regeringens mening problematiskt att analysens betydelse i det systematiska kvalitetsarbetet inte uttryckligen framgår av skollagens bestämmelse. Regeringen anser att det är viktigt att bestämmelserna är tydliga och bidrar till att huvudmän och rektorer blir tryggare med vilka krav som gäller för verksamheten. Det innebär i detta fall att samtliga steg i ett kvalitetsarbete tydligt bör framgå av lagstiftningen, dvs. planering, uppföljning, analys och genomförande av insatser i syfte att utveckla

utbildningen. Som framgår ovan är vidare en tydlig reglering en förutsättning för en effektiv tillsyn.

Ett föreläggande ska ange de åtgärder som huvudmannen ska vidta

Regeringens förslag

Regeringen föreslår att ett föreläggande för en huvudman att fullgöra sina skyldigheter ska ange de åtgärder som huvudmannen ska vidta för att avhjälpa de påtalade bristerna.

Skälen för regeringens förslag

Med tillsyn avses i skollagen en självständig granskning som har till syfte att kontrollera om den verksamhet som granskas uppfyller de krav som följer av lagar och andra föreskrifter. I tillsynen ingår att fatta de beslut om åtgärder som kan behövas för att den huvudman som bedriver verksamheten ska rätta fel som upptäckts vid granskningen (26 kap. 2 §). Den tillsyn som Skolinspektionen utövar handlar således om att granska att huvudmän uppfyller de författningskrav som gäller i syfte att verksamheten ska nå så hög kvalitet som möjligt samt att barn och elevers rättssäkerhet ska upprätthållas. En tillsynsmyndighet får enligt 26 kap. 10 § första stycket skollagen förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten eller, i fråga om enskild huvudman, de villkor som gäller för godkännandet eller beslutet om rätt till bidrag. Ett föreläggande enligt paragrafen får förenas med vite (26 kap. 27 § skollagen). Enligt paragrafens fjärde stycke ska ett föreläggande ange de åtgärder som tillsynsmyndigheten anser nödvändiga för att avhjälpa de påtalade bristerna. I förarbetena till bestämmelsen anges att det är ett viktigt rättssäkerhetskrav att huvudmannen ges möjlighet att rätta till brister i verksamheten och att tillsynsmyndigheten på ett tydligt sätt anger vilka åtgärder som förväntas av huvudmannen när brister i verksamheten konstaterats.

Utifrån ett avgörande från Högsta förvaltningsdomstolen (HFD 2020 ref. 28) konstaterar regeringen att en förutsättning för att ett föreläggande ska kunna förenas med vite är att de åtgärder som ska vidtas anges i föreläggandet. Högsta förvaltningsdomstolen avslog i det aktuella målet en ansökan från Skolinspektionen om att döma ut ett vite mot en huvudman på grund av brister när det gäller det systematiska kvalitetsarbetet. Domstolen angav att ett vitesföreläggandes adressat inte har någon valrätt i fråga om vilka åtgärder som ska vidtas och alltså inte får välja andra sätt att nå det eftersträfvade resultatet än genom de åtgärder som anges i föreläggandet. Det är enligt domstolen en annan sak att det ofta saknas anledning att begära att ett vite ska dömas ut om adressaten uppnått det avsedda resultatet på annat sätt än genom de åtgärder som anges i föreläggandet.

I propositionen uppmärksammar regeringen att ett föreläggande från en tillsynsmyndighet aktualiseras först när myndigheten bedömer att en

huvudman inte uppfyller författningskrav som ställs på verksamheten. I första hand är det alltid inom respektive verksamhet och inte minst inom det systematiska kvalitetsarbetet som brister bör uppmärksammas och, utifrån en analys, beslut om lämpliga åtgärder fattas. När väl en brist har konstaterats av en tillsynsmyndighet finns det inte heller några hinder för att myndigheten och huvudmannen, inför tillsynsmyndighetens beslut, för en dialog om vilka åtgärder som kan leda till att bristen avhjälpas. En sådan dialog mellan myndighet och huvudman skulle enligt regeringens mening även kunna minska risken för att brister kvarstår även om huvudmannen vidtagit de åtgärder som myndigheten angett.

Regeringen framhåller att förslaget är en nödvändig anpassning till rättspraxis för att tillsynsmyndigheten ska ha möjlighet att utöva en effektiv tillsyn. Regeringen föreslår utifrån ovanstående att ett föreläggande för en huvudman att fullgöra sina skyldigheter ska ange de åtgärder som huvudmannen ska vidta för att avhjälpa de påtalade bristerna.

Skolinspektionen ska alltid vara motpart när myndighetens beslut överklagas

Regeringens förslag

Regeringen föreslår att när ett beslut av Skolinspektionen överklagas hos allmän förvaltningsdomstol enligt skollagen ska Skolinspektionen alltid vara motpart i domstolen.

Skälen för regeringens förslag

Om en enskild överklagar en förvaltningsmyndighets beslut till en allmän förvaltningsdomstol ska den myndighet som först beslutade i saken enligt 7 a § förvaltningsprocesslagen vara den enskildes motpart sedan handlingarna i ärendet överlämnats till domstolen.

Regeringen konstaterar i propositionen att eftersom Skolinspektionen inte är motpart när en offentlig huvudman överklagar ett beslut har Skolinspektionen inte någon formell rätt att yttra sig över överklagandet i domstolsprocessen. Domstolen kan ge myndigheten möjlighet att yttra sig i målet. En skyldighet att göra det inträder emellertid först om domstolen anser att det behövs (13 § förvaltningsprocesslagen). Skolinspektionen kan inte heller överklaga ett domstolsavgörande som går myndigheten emot eftersom myndigheten inte är part i domstolsprocessen (33 § andra stycket förvaltningsprocesslagen).

I propositionen framhåller regeringen att det är en grundläggande utgångspunkt i skollagen att det i princip ska gälla lika villkor för offentliga och enskilda skolhuvudmän. Regeringen bedömer därför att det är önskvärt att det inte görs någon skillnad mellan offentliga och fristående huvudmän vid ett överklagande av ett tillsynsbeslut. En enskild som godkänns som huvudman enligt 2 kap. 5 § skollagen ska till allra största delen tillämpa samma bestämmelser i skollagen och andra författningar som en kommunal

huvudman. Utöver att det är en generell princip på skolområdet att det ska gälla så lika förutsättningar som möjligt för kommunala och enskilda huvudmän, så anges i skollagen att utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas (1 kap. 9 §). Så kan inte bli fallet om Skolinspektionen bara tillåts vara motpart när en enskild huvudman överklagar Skolinspektionens beslut om åtgärder för att komma till rätta med brister i huvudmannens verksamhet som drabbar barn eller elever, och inte när en kommunal huvudman överklagar Skolinspektionens beslut om åtgärder för att komma till rätta med brister i huvudmannens verksamhet som drabbar barn och elever. Regeringen konstaterar att den nuvarande ordningen inte bara medför att Skolinspektionen bara får bidra med sin sakkunskap i de fall domstolen begär in ett yttrande från myndigheten utan även att Skolinspektionen inte får överklaga ett beslut som går Skolinspektionen emot. På så vis begränsas möjligheterna att få en rättspraxis på skolområdet som ytterst utformas av Högsta förvaltningsdomstolen (HFD). Regeringen bedömer i propositionen att Skolinspektionen i egenskap av tillsynsmyndighet för skolväsendet och andra verksamheter enligt skollagen är den främsta systemkontrollanten när det gäller lagen. Myndigheten är därmed den som i många fall är bäst lämpad att bistå förvaltningsdomstolarna med nödvändig sakkunskap när det gäller mål enligt skollagen eftersom domstolarna vid sin handläggning av målen mer sällan själva torde ha tillgång till särskild sakkunskap på området. Precis som remissinstanserna påpekar ska domstolen inhämta yttrande från myndigheten om det behövs (13 § förvaltningsprocesslagen). Regeringen anser emellertid att de beslut som Skolinspektionen fattar och som får överklagas enligt skollagen är av sådan betydelse, såväl för enskilda barn och elever och huvudmän som för samhället i stort, att Skolinspektionen bör ges ställning som part och därmed alltid ska kunna bidra till domstolarnas underlag inför sin prövning av besluten. Regeringens bedömning är därmed att domstolarna alltid bör ha tillgång till detta underlag, vilket blir fallet om Skolinspektionen alltid är motpart.

Huvudmannen ska ha ett tydligare ansvar för klagomålshantering

Regeringens förslag

Regeringen föreslår att det i skollagen, liksom hittills, ska anges att en huvudman inom skolväsendet ska ta emot och utreda klagomål mot utbildningen och ha skriftliga rutiner för klagomålshanteringen. Bestämmelsen om att information om rutinerna ska lämnas ska förtydligas genom att det införs ett krav på att huvudmannen aktivt ska verka för att rutinerna är kända bland elever, vårdnadshavare och personal. Det ska vidare anges i skollagen att när huvudmannen har tagit emot ett klagomål ska huvudmannen bekräfta detta, skyndsamt göra den utredning som behövs för att kunna hantera klagomålet och återkoppla till den som har framfört klagomålet.

Skolinspektionen ska med anledning av inkomna uppgifter från en enskild om en utbildning inom skolväsendet få inleda tillsyn som rör ett enskilt barn eller en enskild elev endast om den enskilde har anmält klagomål till huvudmannen och denne genom sin klagomålshantering har fått möjlighet att hantera frågan och se till att nödvändiga åtgärder vidtas, eller om det finns särskilda skäl.

Om Skolinspektionen får uppgifter från en enskild eller en annan myndighet om en utbildning inom skolväsendet och Skolinspektionen inte inleder tillsyn får myndigheten överlämna uppgifterna till huvudmannen för hantering inom huvudmannens klagomålshantering, om sekretess inte hindrar det.

Skälen för regeringens förslag

Huvudmannens klagomålshantering – en underutnyttjad resurs

Huvudmannens klagomålshantering är enligt regeringen en underutnyttjad resurs för att åtgärda brister och utveckla utbildningen. När bestämmelsen om huvudmannens klagomålshantering infördes i skollagen var syftet att elever och vårdnadshavare i högre utsträckning skulle vända sig med sina klagomål till huvudmannen i stället för till Skolinspektionen. Som tidigare framgått är dock Skolinspektionens erfarenheter att många elever och vårdnadshavare i första hand ändå vänder sig till Skolinspektionen när de är missnöjda med utbildningen. När elever och vårdnadshavare inte vänder sig till huvudmannen med sina klagomål missar huvudmannen en viktig informationskälla i sitt utvecklingsarbete. Sådan information kan bl.a. handla om att det finns brister i elevernas trygghet och studiero. Regeringen anser att det är positivt om klagomål i så stor utsträckning som möjligt hanteras av huvudmannen i stället för av Skolinspektionen.

När det gäller en huvudmans klagomålshantering är dock syftet inte bara att huvudmannen genom uppgifter från elever och vårdnadshavare ska få information som innebär att missförhållanden uppdagas som huvudmannen kan vidta åtgärder mot, utan också att huvudmannen ska få information som kan leda till att huvudmannen anser att det finns skäl att ompröva ett beslut som har fattats eller t.ex. utvärdera eller omvärdera olika arbetssätt i den organisationen som huvudmannen ansvarar för.

Regeringen anser att man i fråga om en huvudmans klagomålshantering inte kan ställa samma krav på opartiskhet som man t.ex. kan göra på en tillsynsmyndighets agerande i förhållande till en huvudman. Det innebär inte att en huvudmans klagomålshantering är oviktig. Tvärtom anser regeringen att huvudmannens klagomålshantering fyller en viktig funktion. Det ska också beaktas att en elev eller vårdnadshavare som har anmält klagomål till en huvudman fortfarande har en möjlighet att vända sig till Skolinspektionen, om de inte är nöjda med hur huvudmannen har hanterat klagomålet. Regeringen anser också att inte alla uttryck av missnöje bör betraktas som ett klagomål som ska hanteras inom ramen för klagomålshanteringen. Ett sätt att tydliggöra detta kan vara att i rutinerna för klagomålshanteringen klargöra hur klagomål på utbildningen ska lämnas in. Regeringen bedömer att rutiner för hur ett

klagomål ska lämnas kan underlätta den gränsdragningsproblematik som annars kan uppstå om t.ex. alla synpunkter yttrade av elever och vårdnadshavare, som skolans personal tar del av, skulle kunna utgöra ett potentiellt klagomål som ska hanteras. Det är samtidigt viktigt att säkerställa att klagomålshanteringen är tillgänglig och t.ex. kan användas av personer med olika språkliga förutsättningar och funktionsnedsättningar.

Huvudmannen ska aktivt verka för att rutinerna för klagomålshantering är kända

Regeringen framhåller att granskningar från Skolinspektionen visar på brister i hur huvudmannen informerar om möjligheten att lämna klagomål. Regeringen anser att det är en grundläggande förutsättning att rutinerna är kända för elever och vårdnadshavare om de ska kunna vända sig till huvudmannen vid upplevda brister i utbildning. Det är även viktigt att rutinerna är kända för skolans personal så att de vet hur de ska agera om t.ex. en vårdnadshavare vänder sig till dem med ett klagomål. Ett sätt att åstadkomma detta kan vara att införa krav på att huvudmannen aktivt ska verka för att rutinerna är kända bland elever, vårdnadshavare och personal.

Det ska enligt regeringen beaktas att även om kravet på huvudmannen att informera om sina rutiner för klagomålshantering skärps, så att huvudmannen aktivt ska verka för att rutinerna är kända för elever, vårdnadshavare och personal, så kommer varje huvudman att bestämma över hur rutinerna ska utformas. Det är t.ex. möjligt att utforma rutinerna så att synpunkter kopplade till undervisningen för en enskild elev i första hand ska framföras till ansvarig lärare, i andra hand till skolans rektor, och först därefter genom ett klagomål till huvudmannen. När det gäller kravet på aktivitet från huvudmannens sida vill regeringen understryka att det inte ska betraktas som tillräckligt att huvudmannen genom sin personal vid ett enstaka tillfälle har lämnat muntlig information om rutinerna, t.ex. vid ett föräldramöte eller att rutinerna endast finns tillgängliga på skolans webbplats. För att kravet på att huvudmannen aktivt ska verka för att rutinerna för klagomålshanteringen är kända bland elever, vårdnadshavare och personal ska vara uppfyllt kommer huvudmannen att behöva kombinera olika kommunikationssätt och lämna informationen vid upprepade tillfällen.

Huvudmannen ska bekräfta att denne tagit emot ett klagomål, skyndsamt utreda och hantera klagomålet samt återkoppla

Regeringen anser att det är viktigt att en huvudman som får ett klagomål bekräftar att denne har tagit emot klagomålet och informerar om att det kommer att utredas skyndsamt, så att eleven eller vårdnadshavarna känner att de tas på allvar. Regeringen anser vidare att det kan finnas tillfällen när återkopplingen behöver ske mer kontinuerligt och inte enbart efter att ett klagomål utretts och hanterats. Eftersom klagomål har olika karaktär och är olika allvarliga är det dock inte rimligt att i samtliga fall kräva att återkoppling ska ske såväl under utredning och hantering som i efterhand. Regeringen

bedömer att huvudmannen själv bör avgöra om ytterligare återkoppling behövs. Regeringen anser även att huvudmannen utifrån ärendets karaktär bör göra en avvägning kring på vilket sätt som återkoppling ska ske. Om det är ett klagomål som gäller en allvarlig brist kan det krävas både skriftlig och muntlig återkoppling. För ett klagomål som berör något mindre allvarligt kan det räcka med en kort skriftlig eller muntlig återkoppling. När det gäller på vilket sätt som återkopplingen sker bör även hänsyn tas till den enskildes förmåga att tillgodogöra sig information, t.ex. om det förekommer begränsade språkkunskaper eller en funktionsnedsättning. Sammanfattningsvis föreslår regeringen att det ska framgå av skollagen att huvudmannen ska bekräfta att denne har mottagit ett klagomål, skyndsamt ska göra den utredning som behövs för att kunna hantera klagomålet och återkoppla till den som har framfört klagomålet.

Bestämmelserna om tillsyn ska förutsätta att huvudmannen har fått en möjlighet att hantera frågan först, om det inte finns särskilda skäl

Regeringen bedömer att ett sätt att tydliggöra att det är huvudmannen som har det huvudsakliga ansvaret för att hantera klagomål mot verksamheten är att införa bestämmelser om att Skolinspektionens möjlighet att inleda tillsyn begränsas i de fall då huvudmannen inte har fått möjlighet att hantera klagomålet inom sin klagomålshantering.

Regeringen anser att det är viktigt att den föreslagna huvudregeln endast avser en begränsning av i vilket skede Skolinspektionen kan inleda tillsyn av individärenden. Bestämmelsen ska inte heller innebära en begränsning av myndighetens möjligheter att med anledning av inkomna uppgifter inleda tillsyn om missförhållanden på systemnivå när myndigheten anser att det är befogat.

Regeringen anser vidare att det är viktigt att det även i fortsättningen finns en möjlighet att vända sig direkt till en oberoende tillsynsmyndighet i vissa fall, bl.a. eftersom huvudmännen inte alltid självmant och i tillräcklig grad åtgärdar brister i sin verksamhet. Även framöver finns det därför anledning att ge Skolinspektionen möjlighet att i vissa fall utreda uppgifter om missförhållanden som rör enskilda barn och elever utan att huvudmannen först har fått möjlighet att hantera frågan. Ett sätt att möjliggöra det kan enligt regeringen vara att införa en möjlighet för Skolinspektionen att inleda tillsyn, även om huvudmannen inte har fått möjlighet att hantera klagomålet inom sin klagomålshantering, om det finns särskilda skäl.

Ett särskilt skäl för Skolinspektionen att inleda tillsyn kan enligt regeringen vara att myndigheten bedömer att den behöver inleda tillsyn av hur en viss situation hanteras, t.ex. för att det är fråga om pågående och allvarliga brister när det gäller en elevs rätt till utbildning i en trygg miljö. Det kan också vara så att Skolinspektionen bedömer att huvudmannens hantering av ärendet, inbegripet vidtagande av åtgärder, förefaller ta för lång tid med tanke på ärendets karaktär och att det därför finns särskilda skäl för myndigheten att inleda tillsyn. Regeringen framhåller i propositionen att särskilda skäl innebär

att Skolinspektionen endast i undantagsfall ska inleda tillsyn trots att huvudmännen inte har fått möjlighet att fullt ut hantera uppgifterna inom ramen för sin klagomålshantering. Regeringen anser således att Skolinspektionen inte bör vara förhindrad att inleda tillsyn om det framstår som att huvudmannen inte vidtar adekvata åtgärder för att hantera ärendet. Regeringen anser vidare att bedömningen av om det föreligger särskilda skäl ska få omfatta all information som Skolinspektionen har om huvudmannen och inte endast den som senast har inkommit. Utifrån den information som Skolinspektionen bedömer som relevant i det enskilda fallet får myndigheten avgöra om det föreligger särskilda skäl att inleda tillsyn.

Sammanfattningsvis föreslår regeringen att Skolinspektionen med anledning av inkomna uppgifter från en enskild om en utbildning inom skolväsendet ska få inleda tillsyn som rör ett enskilt barn eller enskild elev endast om den enskilde har anmält klagomål till huvudmannen och denne genom sin klagomålshantering har fått möjlighet att hantera frågan och se till att nödvändiga åtgärder vidtas, eller om det finns särskilda skäl.

Elevernas delaktighet i arbetet med ordningsreglerna ska säkerställas och hur de följs ska följas upp

Regeringen föreslår att ordningsregler, liksom hittills, ska finnas för varje skolenhet, beslutas av rektorn och följas upp. Det ska förtydligas att ordningsreglerna och hur dessa följs ska följas upp regelbundet och att orsakerna till uppföljningens resultat ska analyseras. Eleverna ska inte bara vara delaktiga i utarbetandet av ordningsreglerna utan även i uppföljningen och, vid behov, omarbetningen av dem.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen anser att ett väl utvecklat arbete med ordningsregler där elever och skolans personal samverkar kan utgöra en viktig del av det främjande och förebyggande arbetet på skolan. Genom arbetet kan en samsyn nås om gemensamma förhållningssätt, vilket även är kopplat till de normer och värden som ska präglade skolmiljön. På så sätt kan arbetet med ordningsreglerna även bidra till det övergripande värdegrundsarbetet.

Regeringen pekar i propositionen på betydelsen av ett väl fungerande övergripande värdegrundsarbete utifrån läroplanernas skrivningar om skolans värdegrund och uppdrag, men anser att arbetet med att ta fram, förankra och utvärdera ordningsreglerna kan utgöra en värdefull del av ett sådant arbete. Elevernas förståelse för vilka förväntningar som finns på dem kan öka och riskerna för att ordningsreglerna inte följs kan minska när arbetet med att ta fram ordningsreglerna ingår som en del i det förebyggande arbetet på skolan. Genom arbetet med ordningsreglerna kan dessutom en skolgemensam hållning kring t.ex. hur man ska agera när värdegrunden eller ordningsreglerna bryts utvecklas, vilket kan bidra till att personalen blir trygga i sina befogenheter att agera. Förankrade ordningsregler kan även ge stöd i arbetet mot kränkande behandling som t.ex. bör innefatta att identifiera mer dold

problematik som lågintensivt våld, sexuella trakasserier, kränkningar på nätet samt hedersrelaterat våld och förtryck. Regeringen bedömer att elevs delaktighet i skolans arbete med ordningsregler har en viktig funktion för att ordningsreglerna ska följas och därmed få avsedd effekt för trygghet och studiero. Ett ändamålsenligt arbete med väl förankrade ordningsregler bidrar till att det blir tydligt för elever och vårdnadshavare vilka förväntningar som skolan har på eleverna, vad eleverna kan förvänta sig av skolan samt vilka ramar som finns.

Regeringen bedömer sammantaget att ett framtagande av ordningsregler tillsammans med eleverna kan utgöra en viktig del i det förebyggande arbetet och bidra till att färre incidenter som kräver reaktiva åtgärder uppstår. Detta förutsätter dock att arbetet med ordningsreglerna bedrivs på ett systematiskt sätt.

För att ordningsreglerna ska kunna utgöra en del av skolans förebyggande arbete för trygghet och studiero anser regeringen att det är nödvändigt att dessa återkommande diskuteras. Det är också viktigt att elever i nya årskurser på skolan inkluderas i samtal om ordningsreglerna för att de ska bli delaktiga i det förebyggande arbetet och förstå skolans ordningsregler även om det just då inte pågår framtagande av nya regler. Det finns därför skäl enligt regeringen att förtydliga i skollagen att ordningsreglerna ska följas upp regelbundet, att orsakerna till uppföljningens resultat ska analyseras samt att eleverna inte bara ska vara delaktiga i utarbetandet av ordningsreglerna utan även i uppföljningen av dem. Regeringen anser vidare att det är viktigt att uppföljningsprocessen utgör en del av det systematiska kvalitetsarbetet.

Mobiltelefoner ska i regel inte få användas i klassrummet

Regeringens förslag

Regeringen föreslår att i förskoleklassen, grundskolan och motsvarande skolformer, fritidshemmet, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska användning av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning vid undervisningen endast få förekomma

- efter lärarens instruktion i syfte att främja elevernas utveckling och lärande, eller
- som stöd i form av extra anpassningar eller särskilt stöd enligt 3 kap. skollagen.

Om det finns särskilda skäl får dock rektorn eller en lärare tillåta en enskild elev att använda mobiltelefon eller annan elektronisk kommunikationsutrustning även i andra fall än som anges ovan.

Skälen för regeringens förslag

För att främja elevs kunskapsutveckling anser regeringen att det är centralt att säkerställa en lärmiljö som ger eleverna de bästa förutsättningarna till lärande där elevernas uppmärksamhet i största möjliga utsträckning riktas mot

det som är syftet med undervisningen. Privat användning av mobiltelefoner bör inte förekomma under lektioner. Förutom att den elev som använder mobiltelefonen inte använder lektionstiden till lärande så kan elevens användning av mobiltelefonen störa andra elevers koncentration och därmed utgöra ett hinder i deras lärande. I en undervisningssituation kan det dock finnas tillfällen då en lärare anser att det kan främja lärandet om eleverna använder en mobiltelefon.

Det är enligt regeringens mening betydelsefullt att lärare inte ska behöva konkurrera med elevers mobiltelefoner om elevernas uppmärksamhet. Lärare ska inte heller behöva använda värdefull undervisningstid till att argumentera med elever om hur de använder sina mobiltelefoner och om dessa ska anses vara störande eller inte. Läraren bör i stället ha en tydlig lagstiftning att luta sig mot som klargör att det är läraren som styr hur, när och om mobiltelefoner ska användas under lektionstid. Regeringen anser därför att starka skäl talar för att införa en reglering i skollagen som innebär att användning av mobiltelefoner vid undervisning i skolan endast ska få förekomma efter lärarens instruktion i syfte att främja elevernas utveckling och lärande eller som stöd i form av extra anpassningar eller särskilt stöd enligt 3 kap. skollagen. I propositionen framgår att regeringen anser att detta kan utgöra en viktig insats för ökad tillgänglighet för elever med vissa funktionsnedsättningar. Rektorn eller en lärare bör även få tillåta en enskild elev att använda mobiltelefon eller annan elektronisk kommunikationsutrustning om det finns särskilda skäl. I propositionen framgår att det kan finnas situationer där vårdnadshavare har ett särskilt skäl att vid en viss tidpunkt kunna nå eleven, eller att en elev, t.ex. på grund av psykisk ohälsa, har särskilda skäl att vid olika tillfällen snabbt kunna kontakta vårdnadshavaren. Regeringen understryker dock att en möjlighet till undantag ska användas restriktivt och inte innebär en möjlighet att ge undantag för hela undervisningsgrupper.

Möjligheterna att omhänderta mobiltelefoner och ha mobilfria skoldagar ska öka

Regeringens förslag

Regeringen föreslår att i förskoleklassen, grundskolan och motsvarande skolformer, fritidshemmet, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska rektorn, en lärare eller en handledare vid fjärrundervisning, få omhänderta en mobiltelefon eller annan elektronisk kommunikationsutrustning för att förebygga störningar i undervisningen.

Rektorn eller en lärare ska även få omhänderta en mobiltelefon eller annan elektronisk kommunikationsutrustning för att förebygga kränkande fotografering enligt 4 kap. 6 a § brottsbalken eller annan kränkande fotografering eller filmning av någon som inför eller efter en idrottslektion befinner sig i ett omklädningsrum, dusch eller ett annat liknande utrymme. Rektorn eller en lärare får även i andra liknande situationer eller om det finns särskilda skäl

omhändertta sådan utrustning för att förebygga kränkande fotografering eller filmning.

Den som får omhändertta mobiltelefoner eller annan elektronisk kommunikationsutrustning ska även få uppdra åt någon annan att göra detta. Ett föremål som omhändertagits enligt ovan ska återlämnas till eleven senast i samband med att undervisningspasset har avslutats för eleven, i nära anslutning till att eleven har lämnat det berörda utrymmet, respektive när skälet för omhändertagande har upphört.

I förskoleklassen, grundskolan och motsvarande skolformer samt fritidshemmet ska rektorn få besluta att mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning ska samlas in vid skoldagens början och återlämnas senast vid skoldagens slut. Rektorns beslut får avse högst ett år i taget. Rektorn eller en lärare ska få göra undantag från ett sådant beslut för sådan användning av utrustningen som är tillåten vid undervisning, eller för en enskild elev om det finns särskilda skäl.

Det ska för varje skolenhet finnas skriftliga rutiner för hanteringen av sådana omhändertaganden som anges ovan. Rektorn beslutar om sådana rutiner. Det ska förtydligas i skollagen att den befintliga befogenhet som rektorn, en lärare eller en handledare vid fjärrundervisning har att från en elev omhändertta föremål som används på ett sätt som är störande för utbildningen eller som kan utgöra en fara för säkerheten i denna, även innefattar en befogenhet att omhändertta föremål som används på ett sätt som är kränkande för elever eller personal.

Rektorn eller den som rektorn har bestämt ska skyndsamt anmäla till Polismyndigheten om ett föremål som har omhändertagits kan antas bli förverkat på den grunden att det har använts som hjälpmedel vid brott.

Skälen för regeringens förslag

Det ska vara möjligt att omhändertta mobiltelefoner för att förebygga störningar i undervisningen

Regeringen framhåller i propositionen att möjligheten för bl.a. rektorer och lärare att omhändertta t.ex. mobiltelefoner i förebyggande syfte ska användas utifrån deras professionella omdöme. I detta ingår att t.ex. insamling av mobiltelefoner inte genomförs på ett sätt som blir onödigt utpekande för enstaka elever. Det är även viktigt att skolan på olika sätt arbetar för att förebygga och motverka såväl störningar i undervisningen som kränkande behandling, t.ex. genom att elever får det stöd och den stimulans som de behöver och genom ett arbete kring normer och värden. Regeringen bedömer dock att sådana åtgärder inte alltid är tillräckliga för att skapa trygghet och studiero. Lärare och annan personal behöver därför ha befogenhet att vidta andra åtgärder för att säkerställa en god lärmiljö. En sådan åtgärd kan enligt regeringen vara att omhändertta mobiltelefoner i förebyggande syfte. Denna åtgärd kommer sannolikt oftast att avse t.ex. en hel klass eller en grupp elever

som ska genomföra ett visst undervisningsmoment och regeringen bedömer därför att risken för att omhändertagandet sker av andra överväganden än att bidra till trygghet och studiero är liten. Regeringen anser vidare inte att förslaget innebär en inskränkning i elevernas rätt till tidsenliga lärverktyg eftersom läraren får tillåta att elektronisk kommunikationsutrustning används i undervisningen när det främjar elevernas utveckling och lärande. När t.ex. datorer, lärplattor eller annan elektronisk kommunikationsutrustning behövs i undervisningen ska skolan säkerställa att alla elever har tillgång till sådan utrustning.

Det ska vara möjligt att omhänderta mobiltelefoner för att förebygga kränkande fotografering och filmning

Förutom vid undervisningen finns det vissa andra situationer där det finns starka skäl för att mobiltelefoner ska få omhändertas i förebyggande syfte. Den tekniska utvecklingen sedan skollagens tillkomst har inneburit helt nya möjligheter att med olika typer av hjälpmedel fotografera och filma var som helst, när som helst och under vilka förhållanden som helst. Tekniken är lättillgänglig även för barn och elever. Utvecklingen har även skapat nya förutsättningar att missbruka tekniken och kan vara en källa till otrygghet för elever i skolan.

All personal ska ha allmänna befogenheter för att säkerställa trygghet och studiero

Regeringens förslag

Regeringen föreslår att det ska framgå av skollagen att all personal ska få vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero. Det ska uttryckligen anges att dessa åtgärder innefattar en befogenhet att ingripa fysiskt för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar.

Det förtydligas även genom en redaktionell ändring att en proportionalitetsprincip fortfarande gäller såväl vid en åtgärd enligt ovan, som vid andra disciplinära och särskilda åtgärder. Detta innebär att en sådan åtgärd endast får vidtas om den står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter.

All personal ska få omhänderta föremål som används på ett sätt som är störande för utbildningen, kränkande för elever eller personal eller som kan utgöra en fara för säkerheten i utbildningen. Föremål som annan personal än rektorn, en lärare eller en handledare vid fjärrundervisning har omhändertagit med stöd av dessa allmänna befogenheter och som inte omedelbart kan lämnas tillbaka, ska utan onödigt dröjsmål överlämnas till rektorn, en lärare eller en sådan handledare för prövning av när föremålet ska lämnas tillbaka enligt bestämmelserna om omhändertagande av föremål.

Det ska tydliggöras i bestämmelsen som reglerar under vilka förutsättningar som lärare och handledare får visa ut en elev från undervisningslokalen att om läraren eller handledaren inte är närvarande får annan personal visa ut en elev

från undervisningslokalen under motsvarande förutsättningar som gäller för läraren eller handledaren. I sådana fall ska läraren eller handledaren underrättas i efterhand.

Regeringen gör också bedömningen att Skolverket bör få i uppdrag att ta fram ett stöd för skolans personal när det gäller deras befogenhet och ansvar att agera i svåra situationer. I uppdraget bör även ingå att följa utvecklingen inom området, bl.a. vad gäller förekomsten av fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder i övrigt.

Skälen för regeringens förslag

All personal ska ha befogenhet att vidta omedelbara och tillfälliga åtgärder

Regeringen anser att all skolpersonal inom ramen för sina roller behöver kunna bidra i arbetet med att tillförsäkra elever trygghet och studiero. Detta gäller inte minst om personalen uppmärksammar situationer som behöver hanteras skyndsamt, som pågående våld eller kränkande behandling. När det gäller studieron faller enligt regeringen ett naturligt ansvar på den lärare som ansvarar för undervisningen. Även andra personalkategorier som elev-assistenter och annan resurspersonal kan enligt regeringens mening i vissa fall behöva ingripa för att upprätthålla studieron, t.ex. i ett grupprum där elever tillfälligt arbetar i lärares frånvaro. Även med hänsyn till lärares arbetsbelastning är det viktigt att övrig personal i den mån det är möjligt kan vidta trygghets- och ordningsskapande åtgärder, t.ex. på raster och i skolmatsalen. Regeringen anser att övrig personal som exempelvis uppmärksammar ett bråk mellan elever bör kunna ingripa och inte, i brist på tydliga befogenheter, uppleva ett behov av att hänföra hanteringen till en lärare. Alla personalkategorier i skolan har vidare i olika utsträckning ett tillsynsansvar som innebär att de, skadeståndsrättsligt, skulle kunna anses ha en skyldighet att ingripa för att hindra att eleverna kommer till skada. Regeringen anser därför att det är rimligt att all personal får en mer allmän, uttrycklig befogenhet att ingripa för att uppfylla denna tillsynsplikt.

En uttrycklig befogenhet att ingripa fysiskt ska införas i skollagen

I en situation när ett ingripande trots det förebyggande arbetet visar sig nödvändigt är det enligt regeringen viktigt för alla i skolan att det finns ett tydligt lagstöd för de befogenheter som gäller för personalen. Om en befogenhet att ingripa fysiskt kommer till uttryck i lagtext medför det att personalens befogenheter blir tydligare både för skolans personal och för elever och vårdnadshavare. En fråga som uppkommer i sammanhanget är om all personal bör omfattas av en särskild befogenhet att ingripa fysiskt, eller om en sådan befogenhet endast bör tillfalla rektorn och lärare. Enligt regeringen bör all personal, utifrån sina roller, bidra i arbetet med att skapa en trygg skolmiljö som präglas av studiero.

Befogenheten ska omfatta en möjlighet att kortvarigt ta ifrån en elev ett farligt eller störande föremål

Varken de befintliga eller de föreslagna bestämmelserna om omhändertagande av föremål ger en sådan befogenhet att omhändertaga föremål för annan personal än rektor, lärare och en handledare vid fjärrundervisning. Regeringen anser att det inte är lämpligt att den reglering i skollagen som avser reaktiva omhändertaganden bara avser delar av skollagens personal. Regeringen framhåller vidare i propositionen att om t.ex. en vaktmästare eller en elevassistent tar ifrån en elev ett olämpligt föremål, måste personen, om inte föremålet direkt kan återlämnas på grund av att det störande eller farliga i föremålet inte har avvärijts genom ingripandet, uppsöka rektor, lärare eller handledare och överlämna föremålet. Endast dessa personalkategorier kan pröva om omhändertagandet bör bestå ytterligare tid enligt 5 kap. 23 § skollagen. Regeringen har uppfattningen att det inte kan anses att personalen är i dröjsmål om överlämnandet inte kan ske genast t.ex. därför att de måste stanna med elever eller invänta annan personal, för att eleverna inte ska lämnas utan tillsyn. Personalen måste emellertid överlämna föremålet så fort det är möjligt med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Ett sätt att tydliggöra detta är att föreskriva att överlämnandet ska ske "utan onödigt dröjsmål".

Uppdrag till Skolverket

Regeringen konstaterar i propositionen att det finns behov av att ta fram stöd för skolans personal när det gäller deras befogenhet och ansvar att agera i svåra situationer. Ett sådant material kan utgöra ett stöd för lokalt utvecklingsarbete och syfta till att lärare och annan personal, genom kollegialt lärande, får ökad kunskap om och säkerhet i hur de kan och bör agera. Regeringen bedömer därför att det är lämpligt att Skolverket får i uppdrag att ta fram ett sådant stöd. I ett sådant material kan även disciplinära åtgärder i övrigt ingå, som rektors befogenhet att tillfälligt omplacera eller stänga av en elev (5 kap. 7–23 §§ skollagen).

En omedelbar och tillfällig åtgärd, inklusive fysiska ingripanden, som vidtas för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero får endast vidtas om den står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter. Regeringen avser att i uppdraget till Skolverket att ta fram ett stödmaterial särskilt lyfta fram vikten av att mindre ingripande åtgärder i första hand används ska belysas. Regeringen bedömer att det blir tydligare för personalen vilka befogenheter som de har att ingripa fysiskt, som en möjlig konsekvens kan därmed sådana ingripanden ske i något större utsträckning än i dag. Det finns därför enligt regeringen skäl att även ge Skolverket i uppdrag att följa utvecklingen inom området, bl.a. vad gäller förekomsten av fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder i övrigt.

Tillfälliga placeringar ska vara enklare att genomföra

Regeringens förslag

Regeringen föreslår att bestämmelserna om omplacering till en annan skolenhet ska förtydligas så att det står klart att en sådan åtgärd kan vidtas om en omplacering inom skolenheten inte är en tillräckligt ingripande åtgärd för att tillförsäkra andra elever trygghet och studiero. Rektorn ska dessutom få besluta att tillfälligt placera en elev på en annan plats inom huvudmannens organisation om det inte är tillräckligt ingripande med tillfällig omplacering inom skolenheten eller det inte är möjligt att genomföra en sådan omplacering.

Såväl bestämmelserna om omplacering inom skolenheten som bestämmelserna om omplacering utanför den egna skolenheten föreslås ändras, så att rektorn ska få besluta att eleven ska ges enskild undervisning eller undervisning i en särskild undervisningsgrupp, även om förutsättningarna för sådan undervisning enligt 3 kap. skollagen inte är uppfyllda.

Innan ett beslut om omplacering till en annan undervisningsgrupp ska rektorn bedöma hur en sådan åtgärd kan påverka utbildningen för övriga elever i den gruppen. Kravet på att det ska finnas synnerliga skäl för att en tillfällig placering inom eller utanför den egna skolenheten ska få gälla under längre tid än två veckor ska tas bort. Åtgärden ska dock fortfarande inte få gälla för en längre tid än fyra veckor.

Det finns särskilda bestämmelser i skollagens s.k. skolformskapitel om placering (permanent) av elever i kommunala skolor

Skollagen inleds med skolformsövergripande kapitel (1–7 kap.). Därefter följer de s.k. skolformskapitlen som innehåller särskilda bestämmelser för respektive skolform (8–20 kap.). En elev som ska börja i en kommunal grundskola eller grundsärskola ska enligt 10 kap. om grundskolan respektive 11 kap. om grundsärskolan placeras vid den av kommunens skolenheter där elevens vårdnadshavare önskar att eleven ska gå. Om den önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts, ska dock kommunen placera eleven vid en annan skolenhet inom sin skola (10 kap. 30 § första stycket och 11 kap. 29 § första stycket). Kommunen får annars frånga elevens vårdnadshavares önskemål endast om den önskade placeringen skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen eller det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero (10 kap. 30 § andra stycket och 11 kap. 29 § andra stycket). Den som har blivit placerad vid en viss skolenhet har rätt att gå kvar där om inte något annat följer av 10 kap. 30 § andra stycket och 11 kap. 29 § andra stycket, dvs. en elev som har placerats i en viss skolenhet kan mot sin eller vårdnadshavarens vilja flyttas permanent till en annan skolenhet bl.a. om det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero. Detsamma gäller den som har tagits emot i förskoleklassen och som ska fortsätta sin utbildning i grundskolan eller grundsärskolan vid samma skolenhet (10 kap. 31 § och 11 kap. 30 §). Det finns

inte några motsvarande bestämmelser för fristående skolor när det gäller mottagande eller urval av elever utifrån hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero (se t.ex. 10 kap. 35 och 36 §§). När det gäller bestämmelsen om annan placering på grund av övriga elevers trygghet och studiero anges det i förarbetena att bestämmelsen avser situationer då det finns behov av att flytta en elev på grund av att elevens eget beteende påverkar andra elevers trygghet och studiero i sådan omfattning att eleven inte kan gå kvar på skolenheten. Avgörande för att bestämmelsen ska kunna tillämpas är att alla andra möjligheter att åstadkomma en lösning på problemet är uttömda (prop. 2006/07:69 s. 19 f. och prop. 2009/10:165 s. 739 f. och 756). Kommunens beslut i fråga om placering vid en annan skolenhet än vårdnadshavare önskar enligt 10 kap. 30 § andra stycket eller 11 kap. 29 § andra stycket skollagen får överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd genom s.k. förvaltningsrättsligt överklagande (28 kap. 12 § första stycket 6 skollagen). Beslut enligt det första stycket i paragraferna (dvs. bestämmelserna om att en elev som huvudregel ska placeras på den skolenhet där elevens vårdnadshavare önskar att eleven ska gå, men att eleven – om den önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts - ska placeras vid en annan skolenhet inom kommunens grundskola) kan dock bara överklagas genom s.k. laglighetsprövning. När det gäller skillnaderna mellan förvaltningsrättsligt överklagande och laglighetsprövning kan följande lyftas fram. Laglighetsprövningen regleras i 13 kap. kommunal-lagen (2017:725) och innebär att varje kommunmedlem kan få lagligheten av kommunens eller regionens beslut prövad genom att överklaga beslutet till förvaltningsrätten, oavsett om beslutet angår honom eller henne personligen. Kommunmedlem är den som är folkbokförd i kommunen, äger fast egendom i kommunen eller ska betala kommunalskatt där. Vid prövningen av överklagandet får domstolen inte beakta andra omständigheter än sådana som klaganden har hänvisat till före överklagandetidens utgång, dvs. den som klagat får inte återropa någon ny omständighet som stöd för sin talan. Domstolen prövar vidare endast beslutets laglighet, inte om beslutet är lämpligt eller skäligt, och domstolen får inte ändra eller ersätta det överklagade beslutet med något annat beslut. Utmärkande för förvaltningsrättsligt överklagande, som regleras bl.a. i förvaltningslagen (2017:900), är att endast den person eller det företag som beslutet angår får överklaga, om det har gått honom eller henne emot. Domstolen prövar både beslutets laglighet och lämplighet och domstolen kan upphäva, ändra eller helt ersätta det tidigare beslutet med ett nytt beslut.

Det finns också bestämmelser om tillfällig placering i skollagens kapitel om trygghet och studiero som gäller alla huvudmän

Utöver de redovisade bestämmelserna om en permanent placering av en elev på en annan skolenhet än den eleven eller vårdnadshavaren önskar därför att det bedöms nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero, finns det i 5 kap. om trygghet och studiero bestämmelser om tillfällig

omplacering av en elev inom en skolenhet och om tillfällig placering av en elev vid en annan skolenhet. Sistnämnda bestämmelser gäller såväl offentliga som fristående huvudmän. Innan dessa bestämmelser presenteras ska dock bestämmelserna om utredning och varning i 5 kap. redovisas.

Utredning och varning

Om en elev i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan vid upprepade tillfällen stört ordningen eller uppträtt olämpligt eller om eleven gjort sig skyldig till en allvarligare förseelse, ska rektorn se till att saken utreds. Samråd ska ske med elevens vårdnadshavare. Om förutsättningar för en utredning om särskilt stöd är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas (5 kap. 9 §).

Med utgångspunkt i vad som har framkommit vid en sådan utredning som avses i 9 § ska rektorn se till att åtgärder genomförs för att få eleven att ändra sitt beteende (10 §). Efter en utredning enligt 9 § får rektorn också besluta att tilldela eleven en skriftlig varning. En sådan varning ska innehålla information om vilka åtgärder som kan komma att vidtas om eleven inte ändrar sitt beteende. Elevens vårdnadshavare ska informeras om rektorns beslut (10 §).

Tillfällig omplacering

I förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan får rektorn besluta att en elev ska följa undervisningen i en annan undervisningsgrupp än den eleven annars hör till, eller undervisas på annan plats inom samma skolenhet, om åtgärderna som gjorts efter en sådan utredning som avses i 9 § inte varit tillräckliga. Rektorn kan dock också få fatta ett sådant beslut om det annars är nödvändigt för att tillförsäkra de andra eleverna trygghet och studiero. Elevens vårdnadshavare ska informeras om rektorns beslut. Den åtgärd som rektorn vidtagit får bara om det finns synnerliga skäl gälla under längre tid än två veckor. Åtgärden får aldrig gälla för en längre tid än fyra veckor (12 §).

Om det inte är tillräckligt ingripande att eleven följer undervisningen i en annan undervisningsgrupp än den eleven annars hör till eller undervisas på annan plats inom samma skolenhet, eller om dessa åtgärder på grund av andra omständigheter inte är möjliga att genomföra, får rektorn enligt 5 kap. 13 § skollagen i stället besluta att eleven tillfälligt ska följa undervisningen vid en annan skolenhet. Skälet till att en tillfällig omplacering inom skolenheten inte är möjlig kan t.ex. vara att skolan är så liten att det inte finns någon annan klass eller undervisningsgrupp att omplacera eleven till (prop. 2009/10:165 s. 685). Beslutet om en sådan tillfällig placering fattas gemensamt med rektorn vid den mottagande skolenheten. Elevens vårdnadshavare ska informeras om beslutet innan placeringen genomförs. En sådan tillfällig placering får bara om det finns synnerliga skäl gälla under längre tid än två veckor. Åtgärden får dock inte gälla för en längre tid än fyra veckor.

Avstängning i vissa obligatoriska skolformer

I de obligatoriska skolformerna grundskolan, specialskolan och sameskolan får rektorn också besluta att stänga av en elev helt eller delvis om vissa villkor är uppfyllda enligt bestämmelser i 5 kap. 14–16 §§ skollagen. Avstängningen måste för det första vara nödvändig med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero. Vidare måste det stå klart att åtgärderna utvisning ur undervisningslokalen, kvarsittning och skriftlig varning inte har fungerat eller så måste det finnas andra särskilda skäl med hänsyn till elevens beteende. Det är också ett villkor för avstängning att eleven erbjuds kompensation för den undervisning som han eller hon går miste om på grund av avstängningen. Rektorn får inte uppdra åt någon annan att besluta om avstängning och rektorns beslut om avstängning gäller omedelbart om inte annat beslutas. Beslutet får innebära avstängning endast under den tid som behövs för en skyndsam utredning av vilka andra åtgärder som kan behövas. En elev får inte stängas av för en längre tidsperiod än en vecka och inte heller vid fler tillfällen än två gånger per kalenderhalvår (5 kap. 14 och 15 §§ skollagen).

Innan rektorn fattar sitt beslut ska eleven och elevens vårdnadshavare beredas tillfälle att yttra sig. Vidare ska rektorn informera huvudmannen när han eller hon har fattat ett beslut om avstängning. Om eleven är under 18 år ska även socialnämnden informeras om beslutet (5 kap. 16 § skollagen).

Avstängning i de frivilliga skolformerna

I de frivilliga skolformerna gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och kommunal vuxenutbildning (komvux) är det som huvudregel huvudmannen som fattar beslut om avstängning, men under vissa förutsättningar får även rektorn fatta sådana beslut.

Huvudmannen får enligt 5 kap. 17 § första och andra styckena skollagen besluta att helt eller delvis stänga av en elev, om eleven med otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid bedömningen av elevens måluppfyllelse och kunskaper. Eleven får också stängas av om han eller hon stör eller hindrar utbildningens bedrivande, utsätter någon annan elev eller av utbildningen berörd person för kränkande behandling eller genom sitt uppförande på annat sätt inverkar negativt på övriga elevers trygghet och studiero. Huvudmannen får besluta att ett beslut om avstängning ska gälla omedelbart.

Om det kan antas att någon annan av de ovan nämnda förutsättningarna för avstängning än att eleven med otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid bedömningen av elevens måluppfyllelse och kunskaper, är uppfylld och beslutet är nödvändigt med hänsyn till elevernas trygghet och studiero får även rektorn besluta om omedelbar avstängning. Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta ett sådant beslut (5 kap. 17 § tredje och fjärde styckena skollagen).

Huvudmannens beslut om avstängning i en frivillig skolform får normalt inte avse längre tid än två veckor under ett kalenderhalvår. Avstängningen får förlängas om syftet med en kortare avstängningstid inte har uppnåtts eller om

det av någon annan anledning bedöms som nödvändigt med hänsyn till elevens uppträdande. Avstängningsbeslutet får dock inte avse längre tid än återstoden av pågående kalenderhalvår och tre ytterligare kalenderhalvår. Rektorns beslut om omedelbar avstängning gäller däremot bara till dess huvudmannen har prövat saken och får inte avse längre tid än en vecka. Om huvudmannens beslut inte kan avvaktas med hänsyn till andra personers säkerhet, får beslutet dock förlängas med ytterligare en vecka (5 kap. 18 § skollagen).

För utbildningar med praktiska inslag i de frivilliga skolformerna finns det särskilda bestämmelser om avstängning. Huvudmannen får enligt 5 kap. 19 § första och andra styckena besluta att helt eller delvis stänga av en elev från en viss utbildning i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan eller komvux, om det i utbildningen ingår praktik eller delar av utbildningen är arbetsplatsförlagd och det är uppenbart olämpligt att eleven deltar i den praktiska tjänstgöringen. Huvudmannen får besluta att ett beslut om avstängning ska gälla omedelbart.

Om det kan antas att ovan nämnda förutsättningar för avstängning är uppfyllda och det är nödvändigt på grund av brådskande omständigheter, får rektorn besluta om omedelbar avstängning. Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta ett sådant beslut (5 kap. 19 § tredje och fjärde styckena skollagen).

Huvudmannens beslut om avstängning från en utbildning med praktiska inslag ska avse viss tid eller gälla utan tidsbegränsning. Rektorns beslut om omedelbar avstängning ska dock gälla till dess att huvudmannen har prövat saken och får inte avse längre tid än en vecka. Om huvudmannens beslut inte kan avvaktas med hänsyn till andra personers säkerhet, får beslutet om omedelbar avstängning förlängas med ytterligare en vecka (5 kap. 20 § skollagen).

Innan huvudmannen eller rektorn beslutar om avstängning i någon av de frivilliga skolformerna ska eleven och elevens vårdnadshavare beredas tillfälle att yttra sig. Innan huvudmannen fattar beslut ska, om eleven är under 18 år, samråd även ske med socialnämnden. Rektorn ska informera huvudmannen när han eller hon har fattat ett beslut om omedelbar avstängning. Om eleven är under 18 år ska även socialnämnden informeras om beslutet (5 kap. 21 § skollagen).

Elever har vid behov rätt till stödåtgärder

En elevs ordningsstörande beteende kan bero på att eleven inte har fått det stöd som eleven behöver. Bestämmelser om stöd i form av extra anpassningar och särskilt stöd finns i 3 kap. skollagen.

Om det framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller, ska eleven som huvudregel skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt (3 kap. 5 § skollagen).

Om det, trots att eleven har getts stöd i form av extra anpassningar, framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövligt (3 kap. 7 § skollagen).

För en elev som ska ges särskilt stöd ska ett åtgärdsprogram utarbetas. Av åtgärdsprogrammet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn (3 kap. 9 § skollagen).

För en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska det särskilda stödet ges på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås (3 kap. 10 § skollagen). Om det finns särskilda skäl får dock ett beslut om åtgärdsprogram innebära att särskilt stöd ska ges enskilt eller i en annan undervisningsgrupp (särskild undervisningsgrupp) än den som eleven normalt tillhör (3 kap. 11 § skollagen). Ett beslut om åtgärdsprogram får även innebära att särskilt stöd ska ges i form av distansundervisning, om vissa krav är uppfyllda (3 kap. 11 a §). Om det särskilda stödet inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar får ett beslut om särskilt stöd innebära avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (anpassad studiegång). I grundskolan, specialskolan och sameskolan ska den anpassade studiegången utformas så att eleven så långt möjligt får förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolans nationella program. Rektorn ansvarar för att en elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning i den aktuella skolformen (3 kap. 12 § skollagen).

Rektorns beslut om åtgärdsprogram, särskilt stöd enskilt eller i en särskild undervisningsgrupp och anpassad studiegång kan överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd. Vid prövning av ett sådant överklagande ska nämnden antingen fastställa eller upphäva det överklagade beslutet. Om det överklagade beslutet upphävs ska ärendet, om det behövs, visas åter till rektorn för ny prövning (28 kap. 16 § skollagen).

Skälen för regeringens förslag

Det behöver bli enklare att tillfälligt flytta en elev för andra elevers trygghet och studiero

Grunden för en tillfällig omplacering inom skolenheten eller placering utanför den egna enheten är att eleven har en negativ påverkan på andra elevers trygghet och studiero. Det kan bero på att det uppstår en akut situation eller att eleven under en längre tid har haft ett problematiskt beteende. Exempel på sådana situationer kan vara att eleven kränker, hotar, använder våld eller på annat sätt vid upprepade tillfällen agerar störande samt att tidigare insatser som skolan har vidtagit inte har gett effekt (Ordningsregler och disciplinära åtgärder. En kartläggning av skolors arbete, Skolverket 2018). Som tidigare framgått finns det i dag flera svårigheter med att tillfälligt flytta en elev från sin ordinarie klass. Regeringen gör bedömningen att det behöver bli enklare för rektorn att hantera svåra situationer och anser att det är rimligt att ge rektorn utökad mandat att hantera akuta situationer där elevers trygghet och studiero är hotad.

Regeringen framhåller att förebyggande arbete och adekvata stödåtgärder kan minska risken att disciplinära åtgärder behöver användas. Ibland är dock en akut situation ett faktum. Genom utökade möjligheter att tillfälligt omplacera en elev kan den mer akuta situationen hanteras samtidigt som det utreds vilka långsiktiga lösningar som behöver genomföras.

Regeringen framhåller vidare i propositionen att för att underlätta tillfälliga placeringar ska särskilda undervisningsgrupper och enskild undervisning kunna användas, vilket kan leda till långsiktigt hållbara lösningar för eleven. Innan en tillfällig placering i en annan undervisningsgrupp ska dock rektorn bedöma hur övriga elevers utbildning kan påverkas. Vidare framgår i propositionen att det ska vara lättare att tillfälligt placera en elev upp till fyra veckor. Enligt regeringens mening är det viktigt att en sådan tillfällig åtgärd inte kan pågå under längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet. Det ska vara möjligt att tillfälligt placera en elev på en annan plats inom huvudmannens organisation. Regeringen bedömer i propositionen att det kan uppstå särskilt allvarliga situationer där en rektor behöver kunna agera snabbt för att hitta en lösning som säkerställer andra elevers trygghet. I sådana allvarliga situationer är det inte säkert att det är lämpligt eller möjligt att tillfälligt placera eleven vid en annan skolenhet. Ett sätt att underlätta möjligheten att praktiskt kunna använda åtgärden tillfällig placering, både för små huvudmän och vid särskilt allvarliga situationer, kan vara att göra det möjligt för rektorn att besluta att tillfälligt placera en elev på en annan plats inom huvudmannens organisation. En elev ska också få omplaceras direkt om det är nödvändigt för att tillförsäkra de andra eleverna trygghet och studiero.

Det ska vara tydligt att en elev kan stängas av omedelbart när säkerheten bedöms hotad

Regeringens förslag

Regeringen föreslår att det ska förtydligas i skollagen att en elev i grundskolan, specialskolan och sameskolan kan stängas av från utbildningen, utan att mindre ingripande åtgärder först har prövats, om eleven agerar på ett sådant sätt att andra elevers eller personals säkerhet bedöms vara hotad.

Rektorn ska i dessa skolformer därutöver få besluta att stänga av en elev helt eller delvis om

- en placering utanför den egna skolenheten inte är tillräckligt ingripande eller inte är möjlig att genomföra eller det finns särskilda skäl med hänsyn till elevens beteende, och
- det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero.

Eleven ska i dessa skolformer också erbjudas kompensation för den undervisning som han eller hon går miste om på grund av avstängningen.

Det ska förtydligas i skollagen att en elev i gymnasieskolan, gymnasie-särskolan och kommunal vuxenutbildning kan stängas av från utbildningen, utan att mindre ingripande åtgärder först har prövats, om eleven agerar på ett sådant sätt att andra elevers eller personals säkerhet bedöms vara hotad. En elev i dessa skolformen ska därutöver, liksom hittills, kunna stängas av helt eller delvis om eleven med otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid bedömningen av elevens måluppfyllelse. En sådan elev ska också fortfarande kunna stängas av om eleven stör eller hindrar utbildningens bedrivande, eleven utsätter någon annan elev eller av utbildningen berörd person för kränkande behandling eller elevens uppförande på annat sätt inverkar negativt på övriga elevers trygghet och studiero, men det ska i dessa fall vara en förutsättning för avstängning att syftet med andra åtgärder inte har uppnåtts. Därutöver ska en elev kunna stängas av, utan att mindre ingripande åtgärder först har prövats, om det kan antas att eleven har begått en brottslig handling inom skolans område.

Skälen för regeringens förslag

Det behöver förtydligas att rektorn i vissa obligatoriska skolformer omedelbart kan besluta om avstängning om säkerheten bedöms hotad

Det är redan i dag möjligt att i vissa obligatoriska skolformer (grundskolan, grundsärskolan och sameskolan) frångå huvudregeln om att mindre ingripande åtgärder ska prövas innan avstängning beslutas, om det finns särskilda skäl med hänsyn till elevens beteende (5 kap. 14 § skollagen). Regeringen framhåller att det råder en viss osäkerhet om hur detta undantag ska tolkas. Enligt regeringens mening är detta inte en tillfredsställande ordning. Enligt regeringens bör bestämmelsen kompletteras med en bestämmelse om att rektorn får besluta att stänga av en elev helt eller delvis om eleven agerar på ett sådant sätt att andra elevers eller personals säkerhet bedöms vara hotad.

Genom detta klagörande anser regeringen att rektor ges bättre förutsättningar att skyndsamt besluta om avstängning i allvarliga situationer. Regeringen föreslår också att rektorn i dessa skolformer även ska få besluta att stänga av en elev helt eller delvis om en tillfällig omplacering till en annan skolenhet eller till en annan plats inom huvudmannens organisation inte är tillräckligt ingripande eller inte är möjlig att genomföra, eller det finns särskilda skäl med hänsyn till elevens beteende, och det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero.

Kompensation för undervisning som elev gått miste om ska vara en skyldighet, men inte en förutsättning för beslut om avstängning

En elev som stängs av i grundskolan, sameskolan eller specialsolan ska erbjudas kompensation för den undervisning som han eller hon går miste om på grund av avstängningen (5 kap. 14 § första stycket 3 skollagen). Genom den nuvarande utformningen av bestämmelsen är detta en förutsättning för att rektorn ska kunna fatta beslut om avstängning. Eftersom beslut om avstängning behöver kunna fattas skyndsamt för att t.ex. hantera en akut och potentiellt farlig situation är det dock inte lämpligt att som ett rekvisit för beslutet uppställa krav på sådan kompensation. Rektorn kan behöva fatta beslut om avstängning utan att ha en färdig plan för hur eleven ska erbjudas kompensation för den undervisning som eleven går miste om. Däremot bör det vid ett beslut om avstängning i de obligatoriska skolformerna inträda en skyldighet att erbjuda kompensation för förlorad undervisning. Regeringen anser att lagtexten ska ändras i enlighet med detta.

En elev ska kunna stängas av direkt i de frivilliga skolformerna om andra elevers eller personals säkerhet bedöms vara hotad

När det gäller de frivilliga skolformerna, dvs. gymnasieskolan, gymnasie-särskolan och den kommunala vuxenutbildningen, finns det, till skillnad från de obligatoriska skolformerna, inte någon lagstadgad skyldighet att pröva mindre ingripande åtgärder innan avstängning kan beslutas.

Regeringen bedömer att det är angeläget att bestämmelserna om avstängning även för de frivilliga skolformerna är tydliga. Det gäller inte minst möjligheten att omedelbart stänga av en elev som agerar på ett sådant sätt att andra elevers eller personals säkerhet bedöms vara hotad. Regeringen anser således att det finns starka skäl att på motsvarande sätt som när det gäller grundskolan, grundsärskolan och sameskolan införa en ny grund för avstängning som innebär att huvudmannen eller rektorn får besluta att stänga av en elev helt eller delvis om eleven agerar på ett sådant sätt att andra elevers eller personals säkerhet bedöms vara hotad. Den föreslagna grunden för avstängning bör införas som en ny första punkt i den uppräkningsgrunder för avstängning som finns i 5 kap. 17 §. Det ska i en sådan situation inte krävas att mindre långtgående åtgärder först har prövats.

I propositionen framgår vidare att även utredningen inför ett beslut om avstängning bör kunna genomföras skyndsamt när säkerheten bedöms hotad.

Det ska bli enklare att besluta om avstängning i upp till två veckor i de frivilliga skolformerna

Regeringens förslag

Regeringen föreslår att i de frivilliga skolformerna ska rektorn kunna fatta beslut om att stänga av en elev under som längst två veckor under ett kalenderhalvår utan att beslutet behöver prövas av huvudmannen. Rektorn ska även kunna stänga av en elev från viss utbildning med praktiska inslag i de frivilliga skolformerna under som längst två veckor utan att beslutet behöver prövas av huvudmannen. Rektorn ska kunna fatta sådana beslut på samma grunder som huvudmannen och ska få besluta att besluten ska gälla omedelbart. De nya beslutsbefogenheterna ska inte kunna delegeras till någon annan. Rektorn ska informera huvudmannen när rektorn har fattat ett beslut om avstängning.

Det ska bara finnas en skyldighet att samråda med socialnämnden inför ett beslut om avstängning av en elev i de frivilliga skolformerna om den sammanlagda tiden för avstängningen omfattar mer än två veckor under ett kalenderhalvår och eleven är under 18 år. Socialnämnden ska informeras om ett beslut om en kortare avstängning i skolformerna om eleven är under 18 år.

Skälen för regeringens förslag

Rektorn ska kunna stänga av en elev i upp till två veckor utan att huvudmannen behöver pröva beslutet

I de frivilliga skolformerna får en huvudman besluta att en elev ska stängas av från utbildningen upp till återstoden av pågående kalenderhalvår och tre ytterligare kalenderhalvår (5 kap. 18 § skollagen). När det gäller viss utbildning med praktiska inslag kan huvudmannens beslut under vissa omständigheter även avse viss tid eller gälla utan tidsbegränsning (5 kap. 20 § skollagen). Regeringen konstaterar i propositionen att en sådan längre avstängning innebär en mycket omfattande begränsning av elevens utbildning. Det är därför rimligt att beslutet fattas av huvudmannen och att dessa avstängningar förbehålls till mycket allvarliga situationer. På motsvarande sätt som i de obligatoriska skolformerna bedömer regeringen dock att även rektorn i de frivilliga skolformerna i vissa fall skyndsamt kan behöva fatta ett beslut om en kortare avstängning. Det kan handla om att skapa ett utrymme för skolan att hantera en akut situation och klarlägga vad som har hänt. I dessa fall hinner huvudmannen knappt pröva beslutet innan avstängningen är över. Gällande bestämmelser om att huvudmannen ska pröva rektorns beslut om avstängning innebär därmed att både huvudmannen och skolan behöver lägga tid och kraft på att administrera en överprövning av ett beslut som redan är överspelat. Det är tid som med fördel i stället skulle kunna läggas på utredningen av vilka framtida åtgärder som är bäst för eleven. Det bedöms vidare som rimligt att även en rektor inom de frivilliga skolformerna, på samma sätt som en rektor inom de obligatoriska skolformerna, ska ha befogenheter när det gäller kortare avstängningar. Ett sätt att minska den

administrativa bördan för såväl huvudmannen som rektorn och frigöra tid för utredning av framtida åtgärder kan vara att rektorn i de frivilliga skolformerna ges rätt att, oavsett orsak, besluta om avstängning för en elev från utbildningen i upp till två veckor under ett kalenderhalvår, utan att saken prövas av huvudmannen.

Samråd med socialnämnden ska bara behöva ske om den sammanlagda tid en elev stängs av under ett kalenderhalvår överstiger två veckor

Regeringen framhåller att skyldigheten att samråda med socialnämnden innan beslut om avstängning i de frivilliga skolformerna och från viss utbildning med praktiska inslag ska begränsas utifrån längden på den sammanlagda avstängningstiden. Ett krav på samråd bör endast gälla avstängningar som innebär att den sammanlagda avstängningstiden per kalenderhalvår överstiger två veckor. För att säkerställa att socialnämnden alltid är informerad om avstängningar som gäller en elev som är under 18 år föreslår regeringen att det ska införas en bestämmelse om att socialnämnden ska informeras om beslutet, i de fall som en kortare avstängning beslutas.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag

Regeringen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 augusti 2022. Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

Skälen för regeringens förslag

De ändringar som föreslås syftar till att ge bättre förutsättningar för skolors arbete med trygghet och studiero. Regeringen anser att bestämmelserna är viktiga för att huvudmän och skolor ska kunna arbeta långsiktigt och systematiskt för ökad trygghet i utbildningen och studiero i undervisningen. Avsikten är därför att dessa ändringar ska genomföras så snabbt som möjligt.

Motionerna

Följdmotionerna

I kommittémotion 2021/22:4584 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 1 begär motionärerna att riksdagen ska avslå propositionen. Motionärerna anser att förslagen i propositionen är små steg i rätt riktning men vill se en betydligt skarpare lagstiftning på området.

I kommittémotion 2021/22:4624 av Fredrik Christensson och Niels Paarup-Petersen (båda C) yrkande 1 begär motionärerna att riksdagen ska avslå propositionen i den del där elevers användning av mobiltelefoner eller annan elektronisk kommunikationsutrustning i undervisningen begränsas enligt

framskrivna kriterier. Motionärerna anser att frågan om användning av mobiltelefoner eller annan elektronisk kommunikationsutrustning i undervisningen ytterst är en fråga för lärare och rektorer att sätta ramarna för och besluta om, utifrån vad de anser är lämpligt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att syftet med förslagen i propositionen är att skolor ska nå en högre grad av trygghet och studiero, vilket enligt regeringen innebär att alla barn och elever kommer att få bättre förutsättningar att utvecklas mot utbildningens mål och att nå förbättrade kunskapsresultat. Utskottet instämmer med regeringen i att förslagen bör bidra till att skapa en bättre arbetsmiljö för såväl barn och elever som skolans personal, vilket kan leda till högre trivsel och ökat välmående. En god arbetsmiljö kan vidare förebygga situationer med elever som har ogiltig, hög frånvaro. I de frivilliga skolformerna kan det även minska risken för att elever väljer att inte slutföra sin utbildning. Genom att bidra till en bättre arbetsmiljö för såväl barn och elever som personal kan förslagen även bidra positivt till läraryrkets attraktivitet.

Utskottet anser att förslagen om att förtydliga huvudmannens ansvar för det förebyggande arbetet samt terminologin för begreppen trygghet och studiero är väl avvägda. Utskottet gör även samma bedömning när det gäller regeringens förslag om att regleringen av det systematiska kvalitetsarbetet ska förtydligas. Utskottet vill framhålla att ett väl fungerande kvalitetsarbete bör leda till att barn och elever kommer att få en bättre utbildning, bl.a. genom att brister i utbildningen uppmärksammas och åtgärdas men även genom att man kan identifiera styrkor i utbildningen.

Utskottet är vidare positivt till regeringens förslag om att ge Skolinspektionen bättre verktyg att bedriva en effektiv tillsyn genom att Skolinspektionen får möjlighet att utforma sina förelägganden så att det framgår vad huvudmannen ska göra samt får större möjligheter att vara part i domstol. Utskottet bedömer att förslagen skapar bättre förutsättningar för en högre kvalitet i utbildningen enligt skollagen, vilket är en fördel för eleverna.

När det gäller regeringens förslag om att huvudmannen ska ha ett tydligare ansvar för klagomålshanteringen är utskottets uppfattning att det kommer att skapa förutsättningar för att missförhållanden i större utsträckning hanteras inom huvudmannens verksamhet och att det blir tydligare för bl.a. elever och vårdnadshavare vart de ska vända sig med klagomål mot utbildningen. Det kan enligt utskottets mening leda till att missförhållanden uppmärksammas och åtgärdas snabbare än i dag. Vidare kan förslaget om att eleverna ska vara delaktiga i arbetet med ordningsreglerna enligt utskottets mening leda till att de följs i större utsträckning än i dag, vilket gynnar både elevernas studiero och trygghet i skolan.

Utskottet bedömer också att förslagen om en reglerad mobilanvändning kan minska antalet störningsmoment i undervisningen och förbättra studieron och leda till en ökad trygghet då risken att utsättas för t.ex. kränkningar i den

digitala miljön eller kränkande fotografering eller filmning under skoldagen minskar. Utskottet anser därför att starka skäl talar för att införa en reglering i skollagen som innebär att användning av mobiltelefoner vid undervisning i skolan endast ska få förekomma efter lärarens instruktion i syfte att främja elevernas utveckling och lärande eller som stöd i form av extra anpassningar eller särskilt stöd enligt 3 kap. skollagen.

Utskottet bedömer när det gäller förslaget om att all personal ska ha befogenhet att ingripa fysiskt att det är positivt för såväl lärare som för elever. Genom regleringen, som innebär att rättspraxis kommer till uttryck i lag, tydliggörs att gränserna för denna befogenhet inte får ske i bestraffande syfte. Vidare kan risken för att t.ex. en vårdnadshavare tolkar ett berättigat agerande från personalens sida som en kränkning av eleven minska genom att ansvar och befogenheter tydliggörs. Utskottet vill även framhålla att förslagen om tillfällig placering och avstängning av elever bl.a. innebär att rektorn ges något utökade befogenheter att besluta om sådana disciplinära åtgärder.

Utskottet instämmer därmed i regeringens förslag och bedömningar i propositionen och tillstyrker med det anförda proposition 2021/22:160 och avstyrker motionerna 2021/22:4584 (SD) yrkande 1 och 2021/22:4624 (C).

Utskottet övergår nu till att under särskilda rubriker behandla de yrkanden som innehåller förslag om tillkännagivanden i frågor som anknyter till lagförslaget. Utskottet behandlar även motioner från allmänna motionstiden 2021/22 som har anknytning till propositionen.

Ordningsregler i skolan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ordningsregler i skolan.

Jämför reservation 3 (SD), 4 (SD, KD, L), 5 (SD, KD) och 6 (KD, L).

Motionerna

Följdmotionerna

I kommittémotion 2021/22:4584 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkandena 8 och 9 föreslås att Skolverket får i uppdrag att upprätta enhetliga ordningsregler. Motionärerna anser att skollagen ska reglera att Skolverket ska ta fram ordningsregler för skolan och att rektorn vid behov ska kunna besluta om kompletterande regler.

I kommittémotion 2021/22:4561 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 1 vill motionärerna att det ska införas sanktioner vid överträdelser av skolans ordningsregler. Det ska beskrivas i ordningsreglerna vilka sanktioner som ska gälla för den elev som bryter mot dessa regler genom att exempelvis hota eller kränka en annan elev.

I yrkande 4 vill motionärerna att det tillsätts en statlig utredning som tar fram ett lagförslag som gör det möjligt att skriva in den här typen av sanktioner i skolans ordningsregler.

I kommittémotion 2021/22:4570 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 1 föreslår motionärerna att det ska införas konsekvenstrappor i skolväsendet. Syftet ska vara att tydliggöra för såväl elever och lärare som vårdnadshavare vilka regler som gäller på en skola och vilka konsekvenser regelövertramp medför för eleverna.

I yrkande 2 föreslås att det ska införas förväntansdokument i skolväsendet som föräldrar och elever ska skriva under och där det ska framgå vilka regler som gäller och vad konsekvenserna är för regelövertramp, t.ex. ska det framgå att elever som förstör skolans egendom blir ersättningskyldiga för de uppkomna skadorna.

I yrkande 3 anser motionärerna att kravet på skriftlig dokumentation vid lättare disciplinära åtgärder ska förenklas, exempelvis när en lärare beslagtar en mobiltelefon eller tillfälligt skickar ut en elev som stör från klassrummet. Kravet på skriftlig dokumentation riskerar enligt motionärerna i dessa fall att leda till att rektorer och lärare undviker lättare disciplinära åtgärder för att de bedömer att kostnaden i form av tid och administration är för hög.

I yrkande 4 önskar motionärerna att det införs rutiner för ersättningskrav för elever som orsakar skadegörelse i skolan där det framgår att en elev ska få möjlighet att genom arbete ersätta skadan för att undgå krav på ekonomisk ersättning.

Motion från den allmänna motionstiden 2021/22

I kommittémotion 2021/22:4163 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 89 begär motionärerna att det ska införas sanktioner vid överträdelser av skolans ordningsregler och i yrkande 91 att det ska tillsättas en statlig utredning för att ta fram förslag om att utöka skolornas möjligheter till disciplinära åtgärder.

Utskottets ställningstagande

Regeringen föreslår i propositionen att det liksom hittills ska finnas ordningsregler för varje skolenhet och som ska beslutas av rektorn och följas upp. Det ska förtydligas att ordningsreglerna och hur dessa följs ska följas upp regelbundet och att orsakerna till uppföljningens resultat ska analyseras. Eleverna ska enligt regeringens förslag både vara delaktiga i utarbetandet av ordningsreglerna, i uppföljningen och, vid behov, i omarbetningen av dem.

När det gäller motionsyrkanden som handlar om enhetliga ordningsregler och att det ska föras in bestämmelser i ordningsreglerna om sanktioner, rutiner för ersättningskrav eller konsekvenser vid överträdelser av reglerna vill utskottet framhålla följande.

Utskottet instämmer med regeringen om att elevers delaktighet i skolans arbete med ordningsregler har en viktig funktion för att ordningsreglerna ska

följas och därmed få avsedd effekt för trygghet och studiero. Ett ändamålsenligt arbete med väl förankrade ordningsregler bidrar till att det blir tydligt för elever och vårdnadshavare vilka förväntningar som skolan har på eleverna, vad eleverna kan förvänta sig av skolan samt vilka ramar som finns. Utskottet konstaterar att eleverna kan tillföra en inblick i hur skolmiljön ser ut och fungerar och därmed bidra med viktiga synpunkter i arbetet med ordningsreglerna. Utöver att skapa möjlighet till delaktighet vill utskottet lyfta fram vikten av att säkerställa att alla elever har förstått vad ordningsreglerna innebär. Utskottet vill även lyfta fram det regeringen anför i propositionen att om man följer upp hur ordningsreglerna följs och analyserar orsakerna till uppföljningens resultat kan skolan få viktig återkoppling på hur arbetet med ordningsreglerna har fungerat. Om det finns ordningsregler som fungerar mindre väl ur vissa avseenden eller som följs i låg utsträckning bör skolan utreda orsakerna till detta och antingen förändra reglerna eller implementera dem mer kraftfullt, om det anses viktigt att ha kvar dem. Ordningsregler som vid en närmare analys inte behövs ska tas bort. När ordningsregler varken följs av personal eller elever är det en signal på att arbetet med att ta fram och förankra dessa i grunden behöver ses över och utvecklas.

När det gäller frågan om att den skriftliga dokumentationen bör förenklas kan utskottet konstatera att det finns ett dokumentationskrav i 5 kap. 24 § skollagen som avser vissa åtgärder, bl.a. åtgärder i form av reaktiva omhändertaganden av föremål. Skyldigheten att dokumentera åtgärden skriftligt föreligger endast om föremålet inte har återlämnats efter lektionens slut. I propositionen anser regeringen att det inte finns skäl att låta de krav på dokumentation som anges i 5 kap. 24 § även omfatta omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning som sker i förebyggande syfte. Utskottet instämmer i regeringens bedömning och konstaterar att någon annan förändring av bestämmelsen inte föreslås i propositionen.

Utskottet avstyrker med det anförda motionerna 2021/22:4163 (KD) yrkandena 89 och 91, 2021/22:4561 (KD) yrkandena 1 och 4, 2021/22:4570 (L) yrkandena 1–4 och 2021/22:4584 (SD) yrkandena 8 och 9.

Mobiltelefoner i skolan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om användningen av mobiltelefoner i skolan.

Jämför reservation 7 (SD) och 8 (V).

Motionerna

Följdmotionerna

I kommittémotion 2021/22:4584 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 7 begär motionärerna att det ska införas ett mobilförbud i skollagen. Regeringens förslag innebär enligt motionärerna ingen tillfredsställande lösning på problemet med mobiltelefoners störande inslag. Tvärtom finns det en risk för att lärarna får fortsätta ha diskussioner med eleverna om mobilanvändandet.

I kommittémotion 2021/22:4510 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 1 föreslår motionärerna att regeringen bör återkomma med ett reviderat lagförslag som inte reglerar användandet av mobiltelefoner i skolan. Motionärerna anser att synen på lärares arbete ska präglas av tillit till lärares förmåga att kunna utföra sitt arbete. När det gäller frågan om att regleringen av mobiltelefoner ska förebygga bl.a. kränkande fotografering och filmning bör enligt motionärerna fokus läggas på det förebyggande arbetet på skolorna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att i dag gäller att en rektor eller en lärare inte kan omhänderta en mobiltelefon enbart med hänvisning till ordningsreglerna. Om en elev vägrar att lämna ifrån sig en mobiltelefon i början av en lektion i strid med ordningsreglerna saknar således läraren mandat att omhänderta telefonen. Så kan endast ske senare under lektionen om mobiltelefonen då används på ett sätt som är störande.

När det gäller frågan om att det ska införas ett mobilförbud i skollagen kan utskottet vidare konstatera att den föreslagna regleringen innebär att privat användning av t.ex. en mobiltelefon, som huvudregel, blir förbjuden på lektionstid, utom bl.a. efter lärarens instruktion i syfte att främja elevernas utveckling och lärande samt om det finns särskilda skäl såsom medicinska skäl eller att en vårdnadshavare behöver kunna nå eleven vid en viss tidpunkt. Mobiltelefoner föreslås även få användas vid undervisning som extra anpassning eller särskilt stöd enligt 3 kap. skollagen. Utskottet anser i likhet med regeringen att detta kan utgöra en viktig insats för ökad tillgänglighet för elever med vissa funktionsnedsättningar. Mobiltelefoner ska även under lektionstid och i vissa andra situationer kunna omhändertas i förebyggande syfte och rektorn ska i de obligatoriska skolformerna kunna besluta att mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning ska omhändertas

under hela skoldagen. Rektorn eller en lärare får dock i sådana fall göra undantag för sådan användning av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning som anges ovan eller för en enskild elev om det finns särskilda skäl. Utskottet instämmer med det som regeringen anför om att dessa förslag kan minska antalet störningsmoment i undervisningen och förbättra studieron. Förslagen bedöms även kunna leda till en ökad trygghet då risken att utsättas för t.ex. kränkningar i den digitala miljön eller kränkande fotografering eller filmning under skoldagen minskar. En förbättrad studiero och trygghet skapar enligt utskottets mening förutsättningar för högre målpuffyllelse och därmed förbättrade kunskapsresultat för eleverna. För lärare innebär förslagen att det finns ett författningsstöd för en begränsning av elevernas användning av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning. Ett nationellt förbud mot en elevs privata användning av sådan utrustning på lektionstid förväntas få en normerande verkan, vilket innebär att det hos såväl elever som vårdnadshavare i större utsträckning kommer att finnas en förväntan om begränsningar i mobilanvändandet. Detta bör enligt utskottets mening minska den tid som lärare behöver använda för att motivera sådana restriktioner för elever och vårdnadshavare. För eleverna innebär förslagen en minskad möjlighet att använda mobiltelefoner på lektionstid och i vissa fall under hela skoldagen. Utskottet är medvetet om att en del elever, och även vårdnadshavare, kommer att uppleva denna inskränkning som negativ men utskottet anser att detta dock måste vägas mot alla elevers intresse av att få en så bra studiemiljö som möjligt. Utskottet anser att regeringens förslag är väl avvägt.

När det sedan gäller frågan om att användandet av mobiltelefoner inte ska regleras i skollagen vill utskottet, utöver det som anförts ovan, särskilt framhålla att det är betydelsefullt att lärare inte ska behöva konkurrera med elevers mobiltelefoner om elevernas uppmärksamhet samt att lärare inte heller ska behöva använda värdefull undervisningstid till att argumentera med elever om hur de använder sina mobiltelefoner och om dessa ska anses vara störande eller inte. Genom en nationell lagstiftning kan det säkerställas att lärare alltid har mandat att besluta om när mobiltelefoner ska få användas på lektionstid utifrån ett pedagogiskt syfte. Läraren bör enligt utskottets mening ha en tydlig lagstiftning att luta sig mot som klargör att det är läraren som styr hur, när och om mobiltelefoner ska användas under lektionstid.

Utskottet avstyrker med det anförda motionerna 2021/22:4510 (V) yrkande 1 och 2021/22:4584 (SD) yrkande 7.

Åtgärder för att förhindra skadegörelse, våld, hot och kränkningar i skolan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen tillkännager för regeringen att den ska återkomma med förslag på hur det förebyggande arbetet mot hot, våld och kränkningar kan göras evidensbaserat och baserat på beprövad erfarenhet.

Riksdagen tillkännager för regeringen att den ska ge en lämplig myndighet i uppdrag att ta fram en fördjupad kartläggning av brottsligheten i skolorna.

Riksdagen avslår övriga motionsyrkanden om åtgärder för att förhindra skadegörelse, våld, hot och kränkningar i skolan.

Jämför reservation 9 (S, C, V, MP), 10 (S, C, V, MP), 11 (SD), 12 (V) och 13 (SD, KD).

Motionerna

Följdmotionerna

I kommittémotion 2021/22:4613 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 1 begärs att regeringen ska återkomma med förslag på hur det förebyggande arbetet mot hot, våld och kränkningar kan göras evidensbaserat och baserat på beprövad erfarenhet. Motionärerna framhåller att för att skapa en trygg miljö krävs det ett genomgripande systematiskt arbete.

I yrkande 5 begär motionärerna att Brottsförebyggande rådet (Brå) ska få i uppdrag att ta fram en fördjupad kartläggning av brottsligheten i skolorna och framhåller att fysiskt våld i skolorna har ökat de senaste tio åren.

I kommittémotion 2021/22:4584 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 10 vill motionärerna att regeringen återkommer med tydligare bestämmelser om lärares rätt att ingripa fysiskt. Enligt motionärerna måste regelverket utformas så att läraren vid den givna situationen inte drar sig för att agera.

I kommittémotion 2021/22:4510 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 2 anser motionärerna att regeringen bör återkomma med ett lagförslag som ger enbart pedagogisk personal befogenheter att ingripa för att säkerställa trygghet och studiero. Motionärernas ståndpunkt är att fokus ska ligga på faktorer som bl.a. utbildning, stöd och förutsättningar för kollegiala samtal om svåra situationer och som kan skapa trygga lärare som har rätt verktyg att ingripa.

I kommittémotion 2021/22:4561 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 3 vill motionärerna se en nolltolerans mot klotter och annan skadegörelse i skolorna för att tydliggöra elevernas ansvar för den fysiska miljön.

Motioner från den allmänna motionstiden 2021/22

I motion 2021/22:407 av Mats Nordberg (SD) yrkande 1 begärs att lärare ska ha rätt att omedelbart utvisa en elev ur klassrummet som stör andra elever.

I kommittémotion 2021/22:4163 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 90 vill motionärerna se en nolltolerans mot klotter och annan skadegörelse i skolorna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att regeringen föreslår att det ska framgå av skollagen att all personal ska få vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero. Med personal avses såväl anställda som uppdragstagare (jfr 6 kap. 3 § skollagen). Enligt den gällande regleringen i skollagen tillkommer befogenheterna endast rektor, lärare och en handledare vid fjärrundervisning (5 kap. 6 § skollagen). Utskottet instämmer med regeringen om att all skolpersonal inom ramen för sina roller behöver kunna bidra i arbetet med att tillförsäkra elever trygghet och studiero. Detta gäller inte minst om personalen uppmärksammar situationer som behöver hanteras skyndsamt, som pågående våld eller kränkande behandling. Regeringen anser i propositionen att övrig personal som exempelvis uppmärksammar ett bråk mellan elever bör kunna ingripa och inte, i brist på tydliga befogenheter, uppleva ett behov av att hänföra hanteringen till en lärare. Alla personalkategorier i skolan har vidare i olika utsträckning ett tillsynsansvar som innebär att de, skadeståndsrättsligt, skulle kunna anses ha en skyldighet att ingripa för att hindra att eleverna kommer till skada. Regeringen anser därför att det är rimligt att all personal får en mer allmän, uttrycklig befogenhet att ingripa för att uppfylla denna tillsynsplikt. Enligt utskottets bedömning är regeringens förslag om att all personal ska ha allmänna befogenheter för att säkerställa trygghet och studiero väl avvägt. Utskottet avstyrker med det anförda motion 2021/22:4510 (V) yrkande 2.

När det sedan gäller frågan om det behövs tydligare bestämmelser som ger lärare rätt att ingripa fysiskt vill utskottet framhålla att det genom regeringens förslag införs ett tillägg i 5 kap. 6 § skollagen där det uttryckligen anges att åtgärderna som får vidtas för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero innefattar en befogenhet att ingripa fysiskt för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar. Åtgärder som kan vidtas med stöd av regeringens förslag är t.ex. att under raster ingripa vid bråk eller kränkande behandling. Det kan också vara att vid undervisningen tillrättvisa eller placera om elever. Även om befogenheten att ingripa föreslås gälla all personal faller vid en undervisningssituation dock ett större och mer naturligt ansvar på den lärare som ansvarar för undervisningen (prop. 2021/22:160 s. 236). Men även andra personalkategorier som elevassistenter och annan resurspersonal kan behöva ingripa för att upprätthålla studieron, t.ex. i ett grupprum där elever tillfälligt arbetar i lärares frånvaro. Utskottet anser mot denna bakgrund att det inte finns skäl för att bifalla motion 2021/22:4584 (SD) yrkande 10.

Utskottet kan vidare konstatera att det finns en reglering i skollagen om att en lärare eller en handledare vid fjärrundervisning i grundskolan, grundskolskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan får visa ut en elev från undervisningslokalen (5 kap. 6 och 7 §§ skollagen). Motion 2021/22:407 yrkande 1 avstyrks därmed.

När det gäller frågan om det ska införas en nolltolerans mot klotter och annan skadegörelse vill utskottet framhålla att den föreslagna regleringen ger befogenhet för personal att ingripa fysiskt för att avvärja ordningsstörningar och att bestämmelsen bl.a. är avsedd att reglera situationer som när en lärare behöver förhindra elevers pågående skadegörelse (prop. 2009/10:165 s. 680). Utskottet hänvisar även till det som utskottet anför om den föreslagna regleringen om att eleverna både ska vara delaktiga i utarbetandet av skolans ordningsregler, i uppföljningen och, vid behov, i omarbetningen av dem (se avsnittet ovan om ordningsregler i skolan). Därmed avstyrker utskottet motionerna 2021/22:4163 (KD) yrkande 90 och 2021/22:4561 (KD) yrkande 3.

Studiemiljön och brottsligheten i skolan

Utskottet är som framgår ovan positivt till regeringens förslag för en bättre studiemiljö i skolan. Regeringen föreslår bl.a. att all personal ska få vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero genom en befogenhet att ingripa fysiskt för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar. Utskottets mening är att kränkande behandling i skolan trots detta förslag även i fortsättningen kommer att vara ett stort problem i skolan. Den svenska skolan har ett antal utmaningar med bristande studiero, brister i kunskap och kunskapssyn. Alla lärare, rektorer och elever ska kunna känna sig trygga i skolan och i klassrummen ska det råda arbetsro. Ska skolan kunna skapa en trygg miljö utan hot, våld och kränkningar krävs det enligt utskottets mening ett genomgripande och systematiskt arbete. Det måste finnas rutiner för hur hot, våld och olika former av kränkningar ska hanteras. Det är viktigt att allt arbete mot olika former av kränkningar i skolan är baserat på vetenskap och beprövad erfarenhet. Tillgång till en väl fungerande elevhälsa är också mycket viktig, inte minst för att motverka psykisk ohälsa. I många fall får brister i uppförande inte tidiga och tydliga konsekvenser. Bristen på studiero i många klassrum får konsekvenser för elevernas lärande. Utskottet föreslår därför att riksdagen tillkännager för regeringen att den ska återkomma med förslag om hur det förebyggande arbetet mot hot, våld och kränkningar kan göras evidensbaserat och bygga på beprövad erfarenhet. Med den anförda tillstyrker utskottet därför motion 2021/22:4613 (M) yrkande 1.

När det gäller det fysiska våldet i grund- och gymnasieskolan har utskottet fått den uppfattningen att det har ökat under de senaste tio åren. Det finns därför enligt utskottets mening anledning att ge en lämplig myndighet i uppdrag att genomföra en bred och fördjupad kartläggning av brottsligheten i

skolorna. Kartläggningen bör ses som ett komplement till Brottsförebyggande rådets (Brå) återkommande rapport Skolundersökningen om brott. Utskottet föreslår därför att riksdagen tillkännager för regeringen att den ska ge en lämplig myndighet i uppdrag att ta fram en fördjupad kartläggning av brottsligheten i skolorna. Utskottet tillstyrker därmed även motion 2021/22:4613 (M) yrkande 5.

Tillfällig placering och avstängning av elever

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen tillkännager för regeringen det som utskottet anför om att regeringen ska återkomma med förslag om att åtgärden tillfällig placering ska få gälla för längre tid än fyra veckor, att rektorer ska vara skyldiga att flytta elever när det är nödvändigt och att det ska inrättas särskilda jourkolor för våldsamma elever.

Riksdagen avslår övriga motionsyrkanden om avstängning och omplacering av elever.

Jämför reservation 14 (S, C, V, MP), 15 (SD), 16 (SD, KD), 17 (SD, KD, L) och 18 (M, SD).

Motionerna

Följdmotionerna

I kommittémotion 2021/22:4613 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 2 begärs att regeringen ska återkomma med förslag för att kunna stänga av elever under längre tid än fyra veckor under ett läsår. Motionärerna anser att elever vid behov ska kunna flyttas under väsentligt längre tid än regeringens förslag på några få veckor och att det också ska vara möjligt att redan tidigt klargöra att eleven ifråga inte kommer att komma tillbaka till sin tidigare skola.

I yrkande 3 vill motionärerna att regeringen ska återkomma med förslag om en utökad skyldighet för rektorer att flytta elever. Vidare anser motionärerna att regeringen ska ges uppdraget att utreda och ta fram förslag på hur rektorer ska ha skyldighet och inte bara möjlighet att där det är påkallat flytta elever.

I yrkande 4 anser motionärerna att man bör inrätta fler särskilda jourkolor för att under en tid kunna avskilja våldsamma elever. En sådan jourkola bör kombineras med särskilda insatser för att socialt och medicinskt hjälpa eleverna både med deras beteende och med att klara sin skolgång.

I kommittémotion 2021/22:4584 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 2 föreslås att omplacering av elever i de obligatoriska skolformerna ska kunna ske utan tidsbegränsning. Enligt motionärerna kan det ta längre tid att utreda vilka åtgärder som är lämpliga för en elev som dras med allvarlig problematik och det är därför viktigt att en omplacering kan gälla så länge som den behövs.

I yrkande 3 önskar motionärerna att ett beslut av en rektor om avstängning av en elev med kompensatorisk undervisning ska gälla till dess att eleven bedöms kunna återgå till ordinarie undervisning. Det är enligt motionärerna förutsättningarna för att eleven ska kunna återgå till ordinarie klassrumsundervisning som ska styra tiden för avstängning.

I yrkande 4 anser motionärerna att rektorer i frivilliga skolformer ska kunna stänga av elever fram till dess att de bedöms lämpliga att följa ordinarie undervisning utan att huvudmannen beslutar i frågan. Precis som i de obligatoriska skolformerna ska det vara elevens lämplighet att återgå till ordinarie undervisning som måste vara avgörande.

I yrkande 5 vill motionärerna att det ska inrättas jourklasser eller jourskolor. Lärare ska med omedelbar verkan kunna flytta elever som inte fungerar i den normala skolsituationen till skolans jourklass, alternativt till en mer centralt belägen jourkola.

I yrkande 6 vill motionärerna att det inrättas pliktskolor för särskilt våldsamma elever där fokus förutom studier ska ligga på normer och värderingar.

I kommittémotion 2021/22:4561 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 2 anser motionärerna att det ska tillsättas en utredning för att göra det lättare att stänga av eller omplacera elever till andra skolor för längre tid än i dag.

I yrkande 5 begär motionärerna att åtgärden tillfällig placering inom eller utanför den egna skolenheten ska få gälla för längre tid än fyra veckor.

Motioner från den allmänna motionstiden 2021/22

I kommittémotion 2021/22:4176 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkande 17 föreslår motionärerna att alla komvuxskolor och sfi-utbildningar ska präglas av god arbetsro och att lärare måste ha rättighet att utesluta elever från undervisningen som upprepande stör undervisningen.

I motion 2021/22:407 av Mats Nordberg (SD) yrkande 6 vill motionären att en skola efter ett konstaterat brott ska utfärda en varning till eleven och att eleven ska kunna stängas av från skolan vid upprepning.

I kommittémotion 2021/22:4163 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 87 vill motionärerna att det tillsätts en utredning för att göra det lättare att stänga av eller omplacera elever till andra skolor.

Utskottets ställningstagande

Omplacering av elever

I propositionen föreslår regeringen att bestämmelserna om omplacering till en annan skolenhet ska förtydligas så att det står klart att en sådan åtgärd kan vidtas om en omplacering inom skolenheten inte är en tillräckligt ingripande åtgärd för att tillförsäkra andra elever trygghet och studiero. Rektorn ska dessutom få besluta att tillfälligt placera en elev på en annan plats inom

huvudmannens organisation om det inte är tillräckligt ingripande med tillfällig omplacering inom skolenheten eller det inte är möjligt att genomföra en sådan omplacering. Vidare föreslår regeringen att kravet på att det ska finnas synnerliga skäl för att en tillfällig placering inom eller utanför den egna skolenheten ska få gälla under längre tid än två veckor ska tas bort. Åtgärden ska dock fortfarande inte få gälla för en längre tid än fyra veckor. Förslaget avser elever i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.

Utskottet anser att regeringen ska återkomma med förslag som innebär att elever vid behov ska kunna flyttas under väsentligt längre tid än regeringens förslag på maximalt fyra veckor. Det ska även enligt utskottets mening vara möjligt att tidigt i processen kunna klargöra att en elev som flyttas inom eller utanför den egna skolenheten inte kommer att komma tillbaka till sin tidigare placering. Elever som missköter sig ska mötas av tydliga konsekvenser och få stöd för att få möjlighet att komma på rätt väg i livet, övriga elever ska få möjlighet till studiero och lärarna måste få förutsättningar att kunna utföra sitt arbete. Vidare anser utskottet att regeringen ska få i uppdrag att utreda och ta fram förslag på hur rektorer inte bara ska ha möjlighet utan även vara skyldiga att flytta elever när det är nödvändigt. Utskottet anser även att det ska införas särskilda jourkolor för särskilt våldsamma elever. En sådan jourkola bör enligt utskottets mening kombineras med särskilda insatser för att socialt och medicinskt hjälpa eleverna på skolan med sitt beteende och för att kunna klara av sin skolgång. Utskottet föreslår därför att riksdagen tillkännager för regeringen att den i enlighet med vad som anförs ovan ska återkomma med förslag om att åtgärden tillfällig placering inom eller utanför den egna skolenheten ska få gälla för längre tid än fyra veckor, att rektorer ska vara skyldiga att flytta elever när det är nödvändigt och att det ska inrättas särskilda jourkolor för våldsamma elever. Utskottet tillstyrker med det anförda motionerna 2021/22:4613 (M) yrkandena 2–4 och 2021/22:4561 (KD) yrkande 5. Utskottet finner inga skäl för att tillstyrka yrkandena om att omplacering av elever ska kunna ske utan tidsbegränsning enbart i de obligatoriska skolformerna samt om jourklasser eller jourkolor för elever som inte fungerar i den normala skolsituationen. Motionerna 2021/22:4584 (SD) yrkandena 2 och 5 avstyrks därmed. Utskottet avstyrker även motion 2021/22:4584 yrkande 6 om pliktiskolor.

Avstängningstid av elever i vissa obligatoriska skolformer samt frivilliga skolformer

När det gäller yrkanden som på olika sätt vill förändra regleringen om avstängning av elever instämmer utskottet i det som regeringen anför om att det ska vara tydligt att en elev kan stängas av omedelbart när säkerheten bedöms hotas. Utskottet kan konstatera att det enligt gällande reglering i 5 kap. 14 § skollagen följer att rektorn får besluta om avstängning av en elev i grundskolan, specialskolan och sameskolan först sedan mindre ingripande

Åtgärder prövats och bedöms otillräckliga om det inte finns särskilda skäl med hänsyn till elevens beteende. Regeringen föreslår i propositionen att det ska förtydligas i skollagen att en elev i grundskolan, specialskolan och sameskolan kan stängas av från utbildningen, utan att mindre ingripande åtgärder först har prövats, om eleven agerar på ett sådant sätt att andra elevers eller personals säkerhet bedöms vara hotad. Genom detta klargörande anser regeringen att rektorn ges bättre förutsättningar att skyndsamt besluta om avstängning i allvarliga situationer. Regeringen föreslår också att rektorn i dessa skolformer även ska få besluta att stänga av en elev helt eller delvis om en tillfällig omplacering till en annan skolenhet eller till en annan plats inom huvudmannens organisation inte är tillräckligt ingripande eller inte är möjlig att genomföra, eller det finns särskilda skäl med hänsyn till elevens beteende, och det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero. Regeringen föreslår dock inte någon ändring i 5 kap. 15 § skollagen som reglerar att ett beslut om avstängning i grundskolan, specialskolan och sameskolan får innebära avstängning endast under den tid som behövs för en skyndsamt utredning av vilka andra åtgärder som kan behövas. En elev får enligt bestämmelsen inte stängas av för en längre tidsperiod än en vecka och inte heller vid fler tillfällen än två gånger per kalenderhalvår.

När det gäller de frivilliga skolformerna får rektorn under vissa förutsättningar fatta beslut om omedelbar avstängning av en elev från utbildningen. Rektorns beslut får inte avse längre tid än en vecka och gäller fram till dess att huvudmannen har prövat beslutet. Om huvudmannens beslut inte kan avvaktas med hänsyn till andra personers säkerhet, får beslutet förlängas med ytterligare en vecka (5 kap. 17 och 18 §§ skollagen). Utskottet vill framhålla att regeringen anser att det ska bli enklare att besluta om avstängning i upp till två veckor i de frivilliga skolformerna. Enligt regeringens förslag ska rektorn kunna fatta beslut om att stänga av en elev under som längst två veckor under ett kalenderhalvår utan att beslutet behöver prövas av huvudmannen. Rektorn ska kunna fatta sådana beslut på samma grunder som huvudmannen och ska få besluta att beslutet ska gälla omedelbart. Vidare ska det bara finnas en skyldighet att samråda med socialnämnden inför ett beslut om avstängning av en elev i de frivilliga skolformerna om den sammanlagda tiden för avstängningen omfattar mer än två veckor under ett kalenderhalvår och eleven är under 18 år. Regeringen konstaterar i propositionen att ett beslut om avstängning kan få stora konsekvenser för en elev. Det innebär en inskränkning av elevens rätt till utbildning och kan påverka elevens rätt till studiebidrag. Med tanke på de möjligheter som finns enligt skollagen till mer omfattande avstängningar i de frivilliga skolformerna är det enligt regeringens mening rimligt att samråd med socialnämnden i vissa fall ska genomföras innan ett beslut fattas. Ett sådant samråd kan tillföra värdefull information inför beslutet och säkerställer att socialnämnden hålls informerad. Utskottet anser att regeringen har gjort väl avvägda förslag när det gäller möjligheterna att stänga av elever från utbildningen. Utskottet avstyrker därför motionerna 2021/22:407 (SD)

yrkande 6, 2021/22:4176 (M) yrkande 17 och 2021/22:4584 (SD) yrkandena 3 och 4. Mot ovanstående bakgrund finner utskottet inte heller några skäl för att tillstyrka yrkandena om att det ska tillsättas en utredning för att göra det lättare att stänga av eller omplacera elever till andra skolor. Motionerna 2021/22:4163 (KD) yrkande 87 och 2021/22:4561 (KD) yrkande 2 avstyrks.

Övriga frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkandena om klagomålshandlingen och ikraftträdandet för regeringens förslag.

Jämför reservation 19 (M, SD) och 20 (V).

Motionerna

Följdmotionen

I kommittémotion 2021/22:4510 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 3 begärs att regeringen återkommer med ett justerat lagförslag där datum för ikraftträdandet är 2023. Motionärerna anser att när det kommer flera omfattande lagförslag samtidigt som det börjar gälla nya läroplaner behöver skolorna ges tid att implementera propositionens förändringar, särskilt eftersom de fortfarande hanterar konsekvenserna av flera år med en pandemi.

Motion från den allmänna motionstiden 2021/22

I kommittémotion 2021/22:4178 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkande 35 begärs att regeringen tar fram förslag för att säkerställa en effektivare och mer rättssäker hantering av anmälningar. Huvudregeln ska vara att problem och händelser i första hand ska anmälas till, och utredas av, skolhuvudmannen. Först därefter bör det vara möjligt att gå vidare till nästa instans.

Utskottets ställningstagande

När det gäller frågan om att säkerställa en effektivare och mer rättssäker hantering av anmälningar kan utskottet konstatera att regeringen föreslår att det i skollagen, liksom hittills, ska anges att en huvudman inom skolväsendet ska ta emot och utreda klagomål mot utbildningen och ha skriftliga rutiner för klagomålshandlingen. Bestämmelsen om att information om rutinerna ska lämnas ska förtydligas genom att det införs ett krav på att huvudmannen aktivt ska verka för att rutinerna är kända bland elever, vårdnadshavare och personal. Det ska vidare anges i skollagen att när huvudmannen har tagit emot ett klagomål ska huvudmannen bekräfta detta, skyndsamt göra den utredning som behövs för att kunna hantera klagomålet och återkoppla till den som har framfört klagomålet. Skolinspektionen ska med anledning av inkomna

uppgifter från en enskild om en utbildning inom skolväsendet få inleda tillsyn som rör ett enskilt barn eller en enskild elev endast om den enskilde har anmält klagomål till huvudmannen och denne genom sin klagomålshantering har fått möjlighet att hantera frågan och se till att nödvändiga åtgärder vidtas, eller om det finns särskilda skäl. Om Skolinspektionen får uppgifter från en enskild eller en annan myndighet om en utbildning inom skolväsendet och Skolinspektionen inte inleder tillsyn får myndigheten överlämna uppgifterna till huvudmannen för hantering inom huvudmannens klagomålshantering, om sekretess inte hindrar det. Utskottet anser mot denna bakgrund att begäran om en mer rättssäker hantering får anses tillgodosedd. Motion 2021/22:4178 (M) yrkande 35 avstyrks därmed.

När det gäller frågan om att senarelägga ikraftträdandet av regeringens förslag till 2023 vill utskottet framhålla det som regeringen anför om att de föreslagna bestämmelserna är viktiga för att huvudmän och skolor ska kunna arbeta långsiktigt och systematiskt för ökad trygghet i utbildningen och studiero i undervisningen. Avsikten är därför enligt regeringen att dessa ändringar ska genomföras så snabbt som möjligt. Regeringen bedömer att en implementering av förslagen underlättas av att förslagen i stor utsträckning utgörs av förtydliganden och vissa skärpningar av befintliga bestämmelser. Regeringen anser vidare att rektorer och annan personal i skolan inte kan vänta på att få tydliga mandat för att kunna agera i situationer där trygghet eller studiero hotas, men att det samtidigt är önskvärt att Skolverkets stödmaterial kan tas fram inför ikraftträdandet. Utskottet anser i likhet med regeringen att det är lämpligt med ett ikraftträdande inför starten av ett nytt läsår och att denna föreslagna författningsändring ska träda i kraft den 1 augusti 2022. Därmed avstyrker utskottet även motion 2021/22:4510 (V) yrkande 3.

Reservationer

1. Lagförslaget, punkt 1 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4584 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 1 och

avslår proposition 2021/22:160 och motion

2021/22:4624 av Fredrik Christensson och Niels Paarup-Petersen (båda C).

Ställningstagande

Vi anser att regelverket behöver reformeras i grunden så att det blir klart och tydligt och att lärarna därmed får långtgående befogenheter att upprätthålla ordning i klassrummen. Effekten av de föreslagna regeländringarna blir enligt vår mening en tungrodd och svårhanterlig lagstiftning som innebär omfattande behov av tillämpningsföreskrifter och praxis. Det riskerar att ta udden av hela intentionen med de föreslagna lagändringarna. Även om förslagen i propositionen är små steg i rätt riktning finns det mer att göra. Vi vill därför se en betydligt skarpare lagstiftning på området.

Riksdagen bör avslå propositionen.

2. Lagförslaget, punkt 1 (C, MP)

av Fredrik Christensson (C) och Annika Hirvonen (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen

a) avslår regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800) i de delar det avser

– 5 kap. 4 a

b) antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800) i de delar som inte omfattas av förslaget ovan med den ändringen att

– 5 kap. 4 b första stycket ska utgå och att i fjärde stycket ska orden ”första, andra eller tredje” bytas ut mot ”första och andra”,

– 5 kap. 4 c första strecksatsen ska utgå, i andra strecksatsen ska orden ”andra stycket” bytas ut mot ”första stycket” och i tredje strecksatsen ska orden ”tredje stycket” bytas ut mot ”andra stycket”,

– i 4 d tredje stycket ska orden ”för sådan användning av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning som avses i 4 a §, eller” utgå.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4624 av Fredrik Christensson och Niels Paarup-Petersen (båda C),

bifaller delvis proposition 2021/22:160 och avslår motion

2021/22:4584 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Frågan om användning av mobiltelefoner eller annan elektronisk kommunikationsutrustning i undervisningen är enligt vår mening ytterst en fråga för lärare och rektorer att sätta ramarna för och besluta om, utifrån vad de anser är lämpligt. Vi har förtroende för att lärare och rektorer kan hantera användningen av mobiltelefoner i klassrummet och avslår därför den delen av propositionen. Att skapa en trygg studiemiljö görs bäst genom tillitsfulla relationer och dialog mellan lärare och elever, inte genom nationell lagstiftning om förbud. Mobiltelefoner eller annan elektronisk kommunikationsutrustning kan också fungera som hjälpmedel för elever med funktionsnedsättning och det vore olyckligt om en snävare lagstiftning förhindrar den möjligheten.

Riksdagen bör avslå propositionen i den del där elevers användning av mobiltelefoner eller annan elektronisk kommunikationsutrustning i undervisningen begränsas enligt framskrivna kriterier.

3. Ordningsregler, punkt 2 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvis (SD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4584 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkandena 8 och 9.

Ställningstagande

Skolverket bör få i uppdrag att upprätta enhetliga ordningsregler. I dag finns det ordningsregler på alla skolor i hela landet med olika innehåll. Det är ofta inte själva reglerna som är problemet, utan efterlevnaden av dem. Enligt

regeringens förslag ska rektorn tillsammans med eleverna ta fram ordningsregler. Vi menar att det är att frånhända sig ansvaret för arbetsmiljön i skolan. Det är viktigt att ordningsreglerna är tydliga, centrala och enhetliga för landets alla skolor. Av denna anledning föreslår vi att det ska regleras i skollagen att det är Skolverket som upprättar ordningsregler för skolan. Skolverket ska också få i uppgift att ta fram sådana. Rektor ska sedan vid behov kunna ta fram kompletterande ordningsregler.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

4. Disciplinära åtgärder och dokumentation, punkt 3 (SD, KD, L)

av Fredrik Malm (L), Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD), Christian Carlsson (KD), Michael Rubbestad (SD) och Maria Nilsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:4163 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 91,

2021/22:4561 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 4 och

2021/22:4570 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkandena 2–4.

Ställningstagande

Kravet på skriftlig dokumentation vid lättare disciplinära åtgärder bör förenklas. Vi anser att lärarnas och rektorernas administrativa börda i form av krav på dokumentation är alltför omfattande. Krav på skriftlig dokumentation som avser beslut tenderar att leda till alltför omfattande dokumentationer, eftersom lärare och rektorer vill hålla ”ryggen fri”. Kravet på skriftlig dokumentation riskerar också leda till att rektorer och lärare undviker lättare disciplinära åtgärder eftersom de bedömer att det tar mycket tid och innebär omfattande administration. Således bör enligt vår mening kravet på att lärare och rektorer skriftligt ska dokumentera mindre disciplinära åtgärder, som exempelvis när en lärare beslagtar en mobiltelefon eller tillfälligt skickar ut en elev som stör från klassrummet, slopas. Mer omfattande åtgärder, som exempelvis avstängning eller omplacering av elever, ska dock fortsättningsvis dokumenteras skriftligt.

Det förekommer att varken elever eller föräldrar respekterar skolornas ordningsregler. Ett sätt att motverka det är att låta föräldrar och elever skriva under ett s.k. förväntansdokument, i vilket det framgår vilka regler som gäller och vad konsekvenserna är för regelövertramp. Det ska framgå att elever som

förstör skolans egendom blir skyldiga att ersätta de uppkomna skadorna. I dag låter var fjärde skola vårdnadshavare och elever skriva under sådana förväntansdokument. Vi föreslår därför att alla skolor ska ta fram förväntansdokument som elever och vårdnadshavare ska skriva under.

Vi anser också att man bör införa rutiner för ersättningskrav för elever som begår skadegörelse. Om en elev orsakar materiell skada på en skola och skadan uppstått genom vårdslöshet eller genom avsiktlig skadegörelse kan skolor begära ersättning av eleven eller elevens vårdnadshavare. Många huvudmän och kommuner saknar dock rutiner för att begära ersättning av elever som har begått skadegörelse i skolan. Alla huvudmän borde således upprätta rutiner för hantering av ersättningskrav. I dem bör det även framgå att en elev ska få möjlighet att genom arbete ersätta skadan för att undgå krav på ekonomisk ersättning.

Det bör tillsättas en statlig utredning för att ta fram förslag om att utöka skolors möjligheter till disciplinära åtgärder så att det blir möjligt att skriva in den här typen av sanktioner i ordningslagen.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

5. Sanktioner vid överträdelser av skolans ordningsregler, punkt 4 (SD, KD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD), Christian Carlsson (KD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:4163 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 89 och

2021/22:4561 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att det ska införas sanktioner vid överträdelser av skolans ordningsregler. Det ska beskrivas i ordningsreglerna vilka sanktioner som ska gälla för den elev som bryter mot dessa regler genom att exempelvis hota eller kränka en annan elev. Skollagen ger lärare och rektorer befogenheter att ingripa mot elever som stör ordningen och inte respekterar de gällande ordningsreglerna. Med stöd av lagen kan lärare och rektor besluta om utvisning från klassrummet, kvarsittning, tillfällig omplacering, tillfällig placering vid en annan skolenhet, avstängning och omhändertagande av föremål. Vi anser att de åtgärder som en rektor kan besluta om vid överträdelser av ordningsreglerna ska användas i större utsträckning.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

6. Konsekvenstrappor, punkt 5 (KD, L)

av Fredrik Malm (L), Christian Carlsson (KD) och Maria Nilsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4570 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 1.

Ställningstagande

På Liberalernas initiativ infördes det ordningsregler i skolan för över tio år sedan. Nu är det hög tid att ta nästa steg. I syfte att tydliggöra för såväl elever, lärare som vårdnadshavare vilka regler som gäller på en skola och vad för konsekvenser regelövertramp får föreslår vi att alla skolor ska ta fram en s.k. konsekvenstrappa. Den ska redovisa vilka konsekvenser regelövertramp medför för eleverna. Det ska vara rektorn som fattar beslut om vilka steg som ska ingå i konsekvenstrappan och om det finns rutiner för hur de upprätthålls.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

7. Mobiltelefoner i skolan, punkt 6 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4584 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 7 och
avslår motion
2021/22:4510 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 1.

Ställningstagande

Mobiltelefoner utgör många gånger ett störande moment i undervisningen och lärare vittnar om att användandet eller förekomsten av mobiltelefoner i skolan allvarligt stör elevernas koncentrationsförmåga. I dag har skolor olika regler

som rör mobiltelefoner och skolor kan också ha olika regler för olika lärare. Detta är enligt vår mening ohållbart. Regeringens förslag innebär ingen tillfredsställande lösning på problemet med mobiltelefoners störande inslag. Tvärtom finns det risk för att lärarna får fortsätta ha diskussioner med eleverna om mobilanvändandet. Det är därför hög tid att lagstiftaren säkerställer en enhetlig reglering och därför anser vi att det ska införas ett mobilförbud i skollagen.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

8. Mobiltelefoner i skolan, punkt 6 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4510 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 1 och
avslår motion
2021/22:4584 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 7.

Ställningstagande

Jag vill återuppbygga läraryrkets status. För att åstadkomma det måste synen på lärarnas arbete präglas mer av tillit till deras förmåga att kunna utföra sitt arbete. Regeringens förslag om mobiltelefoner underskattar lärares och rektorers kompetenser och förmågor att skapa ett gott arbetsklimat för elever och för varandra. Är tanken med regleringen av mobiltelefoner att förebygga kränkande fotografering och filmning samt att stoppa en pågående kränkande användning så bör fokus läggas på det förebyggande arbetet på skolorna. Eleverna måste medvetandegöras om allvaret i att utsätta andra för filmning eller fotograferande på ett sådant sätt att det kan anses kränkande, förnedrande eller olämpligt. Regeringen bör därför återkomma med ett reviderat lagförslag som inte reglerar användandet av mobiltelefoner i skolan.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

9. Evidensbaserat arbete, punkt 7 (S, C, V, MP)

av Gunilla Svantorp (S), Pia Nilsson (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Fredrik Christensson (C), Daniel Riazat (V), Tomas Kronståhl (S), Annika Hirvonen (MP) och Roza Güclü Hedin (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2021/22:4613 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 1.

Ställningstagande

Vi kan konstatera att hela syftet med förslagen till förändringar i regeringens proposition är att skolor ska nå en högre grad av trygghet och studiero. Eftersom vi anser att de olika åtgärderna som regeringen föreslår är väl avvägda bör riksdagen inte ställa sig bakom ett tillkännagivande till regeringen om att den ska återkomma med förslag på hur det förebyggande arbetet mot hot, våld och kränkningar kan göras evidensbaserat och baserat på beprövad erfarenhet.

10. Behovet av en kartläggning av brottsligheten i skolan, punkt 8 (S, C, V, MP)

av Gunilla Svantorp (S), Pia Nilsson (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Fredrik Christensson (C), Daniel Riazat (V), Tomas Kronståhl (S), Annika Hirvonen (MP) och Roza Güclü Hedin (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2021/22:4613 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 5.

Ställningstagande

Vi kan konstatera att hela syftet med förslagen till förändringar i regeringens proposition är att skolor ska nå en högre grad av trygghet och studiero. Eftersom vi anser att de olika åtgärderna som regeringen föreslår är väl avvägda bör riksdagen inte ställa sig bakom ett tillkännagivande till regeringen om att den ska ge en lämplig myndighet i uppdrag att ta fram en fördjupad kartläggning av brottsligheten i skolorna.

11. Personalens möjligheter att ingripa, punkt 9 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4584 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 10 och
avslår motionerna
2021/22:407 av Mats Nordberg (SD) yrkande 1 och
2021/22:4510 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att förtydligandena av skolpersonalens allmänna befogenheter inte i tillräcklig utsträckning klargör den gränsdragningsproblematik som finns vad avser rätten att ingripa fysiskt och dess proportionalitet. Regelverket måste utformas så att läraren vid den givna situationen inte drar sig för att agera. I det fall det ska övervägas om åtgärden är proportionerlig eller inte finns det enligt vad vi anser en uppenbar risk för att lärarna även i fortsättningen inte vågar ingripa för att upprätthålla ordningen. Regelverket måste därför bli tydligare på denna punkt. Regeringen bör därför återkomma med tydligare bestämmelser om lärares rätt att ingripa fysiskt.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

12. Personalens möjligheter att ingripa, punkt 9 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4510 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 2 och
avslår motionerna
2021/22:407 av Mats Nordberg (SD) yrkande 1 och
2021/22:4584 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 10.

Ställningstagande

Personal utan pedagogisk inriktning har redan befogenhet att ingripa från nöd- och nödvärnsbestämmelser samt från vad som följer av tillsynsplikten. Regeringens fokus borde i stället ligga på behovet av tillräckliga personalresurser, utbildning, stöd och förutsättningar för kollegiala samtal om svåra situationer som uppstår, vilka är de avgörande faktorerna för att skapa trygga lärare som har rätt verktyg för att ingripa. Därför bör regeringen återkomma med ett lagförslag som ger enbart pedagogisk personal befogenheter att ingripa för att säkerställa trygghet och studiero.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

13. Nolltolerans mot skadegörelse, punkt 10 (SD, KD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD), Christian Carlsson (KD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:4163 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 90 och

2021/22:4561 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 3.

Ställningstagande

För att tydliggöra elevernas ansvar för den fysiska miljön, bör den som medvetet saboterar miljön delta i att återställa skadan. Den som klottrar ska tvätta bort klotter. Den som spottar snus i taket ska tvätta bort snus från taket. Vi anser att det ska råda en nolltolerans mot klotter och skadegörelse i skolorna.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

14. Möjligheten att tillfälligt omplacera elever, punkt 11 (S, C, V, MP)

av Gunilla Svantorp (S), Pia Nilsson (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Fredrik Christensson (C), Daniel Riazat (V), Tomas Kronståhl (S), Annika Hirvonen (MP) och Roza Güclü Hedin (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4561 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 5 och
2021/22:4613 av Lars Hjärmered m.fl. (M) yrkandena 2–4.

Ställningstagande

Vi kan konstatera att hela syftet med förslagen till förändringar i regeringens proposition är att skolor ska nå en högre grad av trygghet och studiero. Eftersom vi anser att de olika åtgärderna som regeringen föreslår är väl avvägda bör riksdagen inte ställa sig bakom ett tillkännagivande till regeringen om att den ska återkomma med förslag om att åtgärden tillfällig placering ska få gälla för längre tid än fyra veckor, att rektorer ska vara skyldiga att flytta elever när det är nödvändigt och att det ska inrättas särskilda jourskolor för våldsamma elever.

15. Avstängning och omplacering av elever, punkt 12 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4584 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkandena 2–4 och 6 samt avslår motion

2021/22:407 av Mats Nordberg (SD) yrkande 6.

Ställningstagande

Enligt nuvarande regelverk får en rektor omplacera elever i de obligatoriska skolformerna i upp till fyra veckor på samma eller annan skolenhet om det föreligger synnerliga skäl. Under denna tid ska det beslutas om andra åtgärder för eleven. Det kan i många fall ta längre tid att utreda vilka åtgärder som är lämpliga för en elev som har en allvarlig problematik. Av denna anledning är det viktigt att omplaceringen kan gälla så länge som den behövs. Vi anser därför att det inte bör finnas någon borte tidsgräns för insatserna, utan elevens uppförande ska avgöra när en återgång till vanlig klassrumsundervisning är möjlig. Vi anser således att omplaceringar av elever i de obligatoriska skolformerna ska kunna ske utan tidsbegränsning.

Regeringen föreslår att det ska förtydligas när en elev kan stängas av med omedelbar verkan inom de obligatoriska och frivilliga skolformerna. Vår uppfattning är att detta tillämpas alltför restriktivt i dag. Andra elevers säkerhet och trygghet måste kunna garanteras fullt ut. Avstängning ska kunna gälla så länge ärendet utreds. En tidsbegränsning av avstängningsbeslutet skulle därför

enligt vår mening kunna vara kontraproduktivt. I stället är det förutsättningarna för att eleven ska kunna återgå till ordinarie klassrumsundervisning som ska styra hur länge en elev ska kunna stängas av. Vi anser därför att ett beslut av en rektor om avstängning av en elev med kompensatorisk undervisning ska gälla till dess att eleven bedöms kunna återgå till ordinarie undervisning.

I de frivilliga skolformerna, där det inte råder skolplikt, kan en rektor stänga av en elev i upp till två veckor per kalenderår utan att huvudmannen tar beslut i frågan, om beslutet är nödvändigt med hänsyn till elevernas trygghet och studiero. Vi delar regeringens uppfattning att det måste bli lättare för en rektor att kunna stänga av elever i de frivilliga skolformerna, men även här ser vi problem med att det sätts upp tidsramar för hur länge en avstängning får lov att fortgå. Precis som vi föreslår när det gäller de obligatoriska skolformerna ska det vara elevens lämplighet att återgå till ordinarie undervisning som måste vara avgörande. Vi anser därför att rektorer i de frivilliga skolformerna ska kunna stänga av elever fram till dess att de bedöms lämpliga att följa ordinarie undervisning utan att huvudmannen beslutar i frågan.

När det gäller särskilt våldsamma elever anser vi att det ska inrättas pliktsskolor där fokus förutom studier ska ligga på normer och värderingar.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

16. Jourklasser eller jourkolor, punkt 13 (SD, KD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD), Christian Carlsson (KD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4584 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 5.

Ställningstagande

Vi anser att det ska inrättas jourklasser eller jourkolor. Lärare ska med omedelbar verkan kunna flytta elever som inte fungerar i den normala skolsituationen till skolans jourklass, alternativt till en mer centralt belägen jourkola. Denna verksamhet ska ha särskilt utbildad personal som kan ge handfast studiehandledning och upprätthålla ordning och struktur. Eleverna ska vara välkomna tillbaka till en vanlig klass när de bedöms fungera i klassrummet, vilket kan innebära en kort vistelsetid i jourklass. Lärarutbildningarna bör kompletteras med en kurs för handhavande av jourklass, alternativt bör detta moment erbjudas som en extrakurs. En jourklass innebär

ett riktat stöd till de elever som behöver vistas där och ger samtidigt de elever som är kvar i den ordinarie skolundervisningen mer lärartid, stöd och arbetsro.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

17. Utredning med uppdrag att göra det lättare att stänga av eller omplacera elever, punkt 14 (SD, KD, L)

av Fredrik Malm (L), Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD), Christian Carlsson (KD), Michael Rubbestad (SD) och Maria Nilsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:4163 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 87 och

2021/22:4561 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att rektorerna ska ges större flexibilitet och bättre förutsättningar att utforma särskilda undervisningsgrupper. Det bör bli lättare kunna stänga av och flytta mobbare till andra skolor, och man bör kunna omplacera och stänga av elever för en längre tid än idag. Vi vill därför tillsätta en utredning för att göra det lättare att stänga av eller omplacera elever till andra skolor.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

18. Möjligheten att utesluta elever i komvux och sfi, punkt 15 (M, SD)

av Lars Hjälmered (M), Josefin Malmqvist (M), Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD), Michael Rubbestad (SD) och Noria Manouchi (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4176 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkande 17.

Ställningstagande

Det är viktigt att det råder trygghet och arbetsro på alla utbildningsplatser, likaså på den kommunala vuxenutbildningen (komvux) och svenska för invandrare (sfi). Utbildningen ska vara fri från stök, hot, våld och trakasserier. Uppenbart olämpliga elever som stör undervisningen vid upprepade tillfällen och behandlar lärare och andra elever på et respektlöst sätt ska kunna avvisas från utbildningen. Därför ska alla komvuxskolor och sfi-utbildningar präglas av god arbetsro och lärare måste ha rättighet att utesluta elever från undervisningen som upprepande stör undervisningen.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

19. Övriga frågor, punkt 16 (M, SD)

av Lars Hjärmered (M), Josefin Malmqvist (M), Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD), Michael Rubbestad (SD) och Noria Manouchi (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4178 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkande 35 och avslår motion

2021/22:4510 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 3.

Ställningstagande

Hantering av anmälningar behöver förbättras. Huvudregeln ska vara att problem och händelser i första hand ska anmälas till, och utredas av, skolhuvudmannen. Först därefter bör det vara möjligt att gå vidare till nästa instans, exempelvis Skolinspektionen. Detta ställer krav på att skolhuvudmännen dels har en fungerande klagomålshantering och dels har rutiner för att snabbt hantera uppkomna situationer. Vi anser att regeringen bör utreda hur detta kan säkerställas och återkomma med sådana lagförslag som säkerställer effektiva och rättssäkra anmälningsförfaranden och processer som minskar skolornas administration, främjar agerande av skolans professioner i ordningssituationer och säkerställer alla barns och elevers trygghet och studiero.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

20. Övriga frågor, punkt 16 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4510 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 3 och
avslår motion
2021/22:4178 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkande 35.

Ställningstagande

Det behövs ytterligare framförhållning för att det förändrade regelverket ska kunna implementeras på ett bra sätt. Ett år som 2022 när det kommer flera omfattande lagförändringar samtidigt som nya läroplaner börjar gälla behöver skolorna ges tid att implementera propositionens förändringar. Särskilt eftersom de fortfarande hanterar konsekvenserna av flera år med en pandemi. Regeringen bör därför återkomma med ett justerat lagförslag där datum för ikraftträdandet är 2023.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2021/22:160 Skolans arbete med trygghet och studiero:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Följdmotionerna

2021/22:4510 av Daniel Riazat m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett reviderat lagförslag som inte reglerar användandet av mobiltelefoner i skolan och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett lagförslag som ger enbart pedagogisk personal befogenheterna att ingripa för att säkerställa trygghet och studiero och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett justerat lagförslag där datum för ikraftträdandet är 2023 och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4561 av Christian Carlsson m.fl. (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sanktioner vid överträdelser av skolans ordningsregler och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att göra det lättare att stänga av eller omplacera elever till andra skolor och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nolltolerans mot klotter och annan skadegörelse i skolor och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en statlig utredning för att ta fram förslag om att utöka skolors möjligheter till disciplinära åtgärder och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att åtgärden tillfällig placering inom eller utanför den egna skolenheten ska få gälla för längre tid än fyra veckor och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4570 av Fredrik Malm m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa konsekvenstrappor i skolväsendet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa förväntansdokument i skolväsendet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förenkla kravet på skriftlig dokumentation vid lättare disciplinära åtgärder och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa rutiner för ersättningskrav för elever som begår skadegörelse, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:4584 av Patrick Reslow m.fl. (SD):

1. Riksdagen avslår propositionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att omplacering av elever i de obligatoriska skolformerna ska kunna ske utan tidsbegränsning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett beslut av en rektor om avstängning av en elev med kompensatorisk undervisning ska gälla till dess att eleven bedöms kunna återgå till ordinarie undervisning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rektorer i frivilliga skolformer ska kunna stänga av elever fram till dess att de bedöms lämpliga att följa ordinarie undervisning utan att huvudmannen beslutar i frågan, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att jourklasser eller jourkolor ska inrättas och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta pliktiskolor för särskilt våldsamma elever och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att mobilförbud bör skrivas in i skollagen och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolverket bör få i uppdrag att upprätta enhetliga ordningsregler och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skollagen ska reglera att det är Skolverket som upprättar ordningsregler för skolan samt att rektorn vid behov kan besluta om kompletterande ordningsregler och tillkännager detta för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med tydligare bestämmelser om lärares rätt att ingripa fysiskt och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4613 av Lars Hjälmered m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag för hur det förebyggande arbetet mot hot, våld och kränkningar kan göras evidensbaserat och baserat på beprövad erfarenhet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag för att kunna stänga av elever under längre tid än fyra veckor under ett läsår och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag om utökad skyldighet för rektorer att flytta elever och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att inrätta fler särskilda jourkolor för att under en tid kunna avskilja våldsamma elever och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Brottsförebyggande rådet ska få i uppdrag att ta fram en fördjupad kartläggning av brottsligheten i skolorna och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4624 av Fredrik Christensson och Niels Paarup-Petersen (båda C):

Riksdagen avslår propositionen i den del där elevers användning av mobiltelefoner eller annan elektronisk kommunikationsutrustning i undervisningen begränsas enligt framskrivna kriterier.

Motioner från allmänna motionstiden 2021/22

2021/22:407 av Mats Nordberg (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lärare ska ha rätt att omedelbart ur klassrummet utvisa en elev som stör andra, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en skola efter konstaterat brott ska utfärda en varning till eleven och att eleven ska kunna avstängas från skolan vid upprepning och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4163 av Christian Carlsson m.fl. (KD):

87. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att göra det lättare att stänga av eller omplacera elever till andra skolor och tillkännager detta för regeringen.
89. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sanktioner vid överträdelse av skolans ordningsregler och tillkännager detta för regeringen.
90. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nolltolerans mot klotter och annan skadegörelse i skolor och tillkännager detta för regeringen.
91. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en statlig utredning för att ta fram förslag om att utöka skolors möjligheter till disciplinära åtgärder och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4176 av Kristina Axén Olin m.fl. (M):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla komvuxskolor och sfi-utbildningar ska präglas av god arbetsro och att lärare måste ha rättighet att utesluta elever från undervisningen som upprepande stör undervisningen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:4178 av Kristina Axén Olin m.fl. (M):

35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram förslag i syfte att säkerställa en effektivare och mer rättssäker hantering av anmälningar och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i skollagen
(2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)

dels att 28 kap. 11 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 28 kap. 11 § ska utgå,

dels att 4 kap. 3, 4 och 8 §§, 5 kap. 1, 3, 5–7, 9, 12–14 och 17–23 §§, 26 kap. 10 §, 28 kap. 1, 2 och 9 §§ och rubrikerna närmast före 4 kap. 8 § och 5 kap. 6, 13 och 21 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast efter 28 kap. 1 § ska lyda ”Överklagande till allmän förvaltningsdomstol” och rubriken närmast efter 28 kap. 11 § ska lyda ”Överklagande till Skolväsendets överklagandenämnd”,

dels att det ska införas nio nya paragrafer, 4 kap. 6 a §, 5 kap. 4 a–4 e och 21 a §§ och 26 kap. 3 a och 3 b §§, och närmast före 4 kap. 6 a § och 5 kap. 21 a § nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

3 §

Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.

Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera *och* följa upp *utbildningen, analysera orsakerna till uppföljningens resultat och utifrån analysen genomföra insatser i syfte att* utveckla utbildningen.

4 §¹

Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 3 § ska genomföras även på förskole- och skolenhetsnivå.

Sådan planering, uppföljning, *analys* och utveckling av utbildningen som anges i 3 § ska genomföras även på förskole- och skolenhetsnivå.

Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av lärare, förskollärare, övrig personal och elever. Barn i förskolan, deras vårdnadshavare och elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet.

Rektorn ansvarar för att kvalitetsarbete vid enheten genomförs enligt första och andra styckena.

¹ Senaste lydelse 2018:1303.

Bemyndigande

6 a §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur det systematiska kvalitetsarbetet ska bedrivas.

Rutiner för klagomålHuvudmannens klagomålshantering

8 §

Huvudmannen ska ha skriftliga rutiner för att ta emot och utreda klagomål mot utbildningen. Information om rutinerna ska lämnas på lämpligt sätt.

Huvudmannen ska ta emot och utreda klagomål mot utbildningen. När huvudmannen har tagit emot ett klagomål ska huvudmannen bekräfta detta, skyndsamt göra den utredning som behövs för att kunna hantera klagomålet och återkoppla till den som har framfört klagomålet. Huvudmannen ska ha skriftliga rutiner för klagomålshanteringen och aktivt verka för att rutinerna är kända bland elever, vårdnadshavare och personal.

5 kap.

1 §

I detta kapitel finns bestämmelser om

- tillämpningsområde (2 §),
- arbetsmiljö (3 och 4 §§),
- ordningsregler (5 §),
- disciplinära och andra särskilda åtgärder (6–23 §§), och
- dokumentation (24 §).

3 §

Utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

Alla elever ska tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero. Med studiero avses att det finns goda förutsättningar för eleverna att koncentrera sig på undervisningen.

Huvudmannen ska säkerställa att det på skolenheten bedrivs ett förebyggande arbete som syftar till att skapa trygghet och studiero.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om det förebyggande arbetet.

4 a §

Vid undervisning får endast sådan användning av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning förekomma som

1. sker enligt lärarens instruktioner i syfte att främja elevernas utveckling och lärande, eller

2. utgör extra anpassningar eller särskilt stöd enligt 3 kap.

Om det finns särskilda skäl får dock rektorn eller en lärare tillåta en enskild elev att använda en mobiltelefon eller annan elektronisk kommunikationsutrustning även i andra fall än som avses i första stycket.

Denna paragraf gäller inte för kommunal vuxenutbildning.

4 b §

Rektorn, en lärare eller en handledare som avses i 21 kap. 13 § får omhänderta mobiltelefoner eller annan elektronisk kommunikationsutrustning för att förebygga störningar i undervisningen.

Rektorn eller en lärare får omhänderta sådan utrustning även för att förebygga kränkande fotografering enligt 4 kap. 6 a § brottsbalken eller annan kränkande fotografering eller filmning av någon som inför eller efter en idrottslektion befinner sig i ett omklädningsrum, en dusch eller ett annat liknande utrymme.

Rektorn eller en lärare får även i andra liknande situationer eller om det finns särskilda skäl omhänderta mobiltelefoner eller annan elektronisk kommunikationsutrustning för att förebygga kränkande fotografering eller filmning.

Den som får omhändertagna mobiltelefoner eller annan elektronisk kommunikationsutrustning enligt första, andra eller tredje stycket får även uppdra åt någon annan att göra detta.

Denna paragraf gäller inte för kommunal vuxenutbildning.

4 c §

Ett föremål som har omhändertagits enligt

– 4 b § första stycket ska återlämnas till eleven senast i samband med att undervisningspasset har avslutats för eleven,

– 4 b § andra stycket ska återlämnas till eleven senast i nära anslutning till att eleven har lämnat utrymmet efter idrottslektionen,

– 4 b § tredje stycket ska återlämnas när skälet för omhändertagandet har upphört.

4 d §

Utöver vad som anges i 4 b § får en rektor i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och fritidshemmet besluta att mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning ska samlas in vid varje skoldags början. I sådana fall ska föremålet återlämnas senast vid varje skoldags slut.

Rektorns beslut får avse högst ett år i taget.

Rektorn eller en lärare får göra undantag från ett beslut som avses i första stycket för sådan användning av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning som avses i 4 a §, eller för en enskild elev om det finns särskilda skäl.

4 e §

Det ska för varje skolenhet finnas skriftliga rutiner för hanteringen av omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kom-

munikationsutrustning enligt 4 b–4 d §§. Rektorn beslutar om sådana rutiner.

5 §²

Ordningsregler ska finnas för varje skolenhet. *De ska utarbetas under medverkan av eleverna och följas upp på varje skolenhet.*

Ordningsregler ska finnas för varje skolenhet. *Ordningsreglerna och hur de följs ska regelbundet följas upp. Orsakerna till uppföljningens resultat ska analyseras. Ordningsreglerna ska utarbetas, följas upp och, vid behov, omarbetas under medverkan av eleverna.*

Rektorn beslutar om ordningsregler.

Denna paragraf gäller inte för kommunal vuxenutbildning.

Allmänna befogenheter för rektor och lärare

Allmänna befogenheter för personalen

6 §³

Rektorn eller en lärare får vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs ordningsstörande uppträdande.

Personalen får vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero. Detta innefattar en befogenhet att ingripa fysiskt för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar.

En åtgärd enligt första stycket får vidtas endast om den står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter.

Enligt de förutsättningar som anges i 7–23 §§ får det beslutas om utvisning ur undervisningslokalen, kvarsittning, tillfällig omplacering, tillfällig placering vid en annan skolenhet, avstängning och omhändertagande av föremål.

Enligt de förutsättningar som anges i 7–23 §§ får det beslutas om utvisning ur undervisningslokalen, kvarsittning, tillfällig omplacering, tillfällig placering utanför den egna skolenheten, avstängning och omhändertagande av föremål. Även sådana åtgärder får vidtas endast om de står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter.

En handledare som avses i 21 kap. 13 § får vidta de omedel-

² Senaste lydelse 2020:446.

³ Senaste lydelse 2020:605.

bara och tillfälliga åtgärder som en lärare får vidta enligt första stycket och besluta om utvisning ur undervisningslokalen och omhändertagande av föremål enligt de förutsättningar som anges i 7 och 22 §§.

En åtgärd enligt första, andra eller tredje stycket får vidtas endast om den står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter.

7 §

I grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan får en lärare visa ut en elev från undervisningslokalen för högst återstoden av ett undervisningspass, om

1. eleven stör undervisningen eller på annat sätt uppträder olämpligt, och
2. eleven inte har ändrat sitt uppförande efter uppmaning från läraren.

I grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan får en lärare eller en handledare som avses i 21 kap. 13 § visa ut en elev från undervisningslokalen för högst återstoden av ett undervisningspass, om

1. eleven stör undervisningen eller på annat sätt uppträder olämpligt, och
2. eleven inte har ändrat sitt uppförande efter uppmaning från läraren eller handledaren.

Om läraren eller handledaren inte är närvarande i undervisningslokalen får annan personal visa ut en elev från lokalen under motsvarande förutsättningar som anges i första stycket. I sådana fall ska läraren eller handledaren underrättas i efterhand.

9 §

Om en elev i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan vid upprepade tillfällen stört ordningen eller uppträtt olämpligt eller om eleven gjort sig skyldig till en allvarligare förseelse, ska rektorn se till att saken utreds. Samråd ska ske med elevens vårdnadshavare.

Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 8 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas.

Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 7 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas.

12 §

I förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan får rektorn besluta att en elev ska följa undervisningen i en annan undervisningsgrupp än den eleven annars hör till eller undervisas på annan plats inom samma skolenhet om

åtgärderna som gjorts efter en sådan utredning som avses i 9 § första stycket inte varit tillräckliga eller om det annars är nödvändigt för att tillförsäkra de andra eleverna trygghet och studiero.

Ett beslut enligt första stycket får innebära att eleven ges enskild undervisning eller undervisning i en särskild undervisningsgrupp enligt 3 kap. 11 §. De förutsättningar som anges i 3 kap. för sådan undervisning behöver inte vara uppfyllda inför ett sådant beslut.

Innan rektorn fattar ett beslut som innebär undervisning i en annan undervisningsgrupp ska rektorn bedöma hur åtgärden kan påverka övriga elevers utbildning i den gruppen.

Elevens vårdnadshavare ska informeras om rektorns beslut.

Endast om det finns synnerliga skäl får en åtgärd som rektorn vidtagit med stöd av första stycket gälla under längre tid än två veckor. Åtgärden får dock inte gälla för en längre tid än fyra veckor.

En åtgärd som rektorn vidtagit med stöd av första stycket får inte gälla för en längre tid än fyra veckor.

Tillfällig placering vid en annan skolenhet

Tillfällig placering utanför den egna skolenheten

13 §

Om åtgärder enligt 12 § inte är tillräckligt ingripande eller på grund av andra omständigheter inte är möjliga att genomföra, får rektorn besluta att en elev tillfälligt ska följa undervisningen vid en annan skolenhet.

Om åtgärder enligt 12 § inte är tillräckligt ingripande för att tillförsäkra andra elever trygghet och studiero eller inte är möjliga att genomföra, får rektorn besluta att en elev tillfälligt ska ges undervisning vid en annan skolenhet eller på en annan plats inom huvudmannens organisation.

Ett beslut enligt första stycket får innebära att eleven ges enskild undervisning eller undervisning i en särskild undervisningsgrupp enligt 3 kap. 11 §. De förutsättningar som anges i 3 kap. för sådan undervisning behöver inte vara uppfyllda inför ett sådant beslut.

Innan rektorn fattar ett beslut som innebär undervisning i en annan undervisningsgrupp ska

rektorn bedöma hur åtgärden kan påverka övriga elevers utbildning i den gruppen.

Beslutet om en sådan tillfällig placering fattas gemensamt med rektorn vid den mottagande skolenheten. Elevens vårdnadshavare ska informeras om beslutet innan placeringen genomförs.

Ett beslut om tillfällig placering vid en annan skolenhet fattas gemensamt med rektorn vid den mottagande skolenheten.

Elevens vårdnadshavare ska informeras om ett beslut enligt första stycket innan placeringen genomförs.

Endast om det finns synnerliga skäl får en åtgärd som rektorn vidtagit med stöd av första stycket gälla under längre tid än två veckor. Åtgärden får dock inte gälla för en längre tid än fyra veckor.

En åtgärd som rektorn vidtagit med stöd av första stycket får inte gälla för en längre tid än fyra veckor.

14 §

I grundskolan, specialskolan och sameskolan får rektorn besluta att stänga av en elev helt eller delvis om

I grundskolan, specialskolan och sameskolan får rektorn besluta att stänga av en elev helt eller delvis om eleven agerar på ett sådant sätt att andra elevers eller personals säkerhet bedöms vara hotad.

Rektorn får även besluta att stänga av en elev helt eller delvis om

1. det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero,

1. åtgärder enligt 13 § inte är tillräckligt ingripande eller inte är möjliga att genomföra eller det finns särskilda skäl med hänsyn till elevens beteende, och

2. syftet med åtgärder enligt 7, 8 och 11 §§ inte uppnåtts eller det finns andra särskilda skäl med hänsyn till elevens beteende, och

2. det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero.

3. eleven erbjuds kompensation för den undervisning som han eller hon går miste om på grund av avstängningen.

Eleven ska erbjudas kompensation för den undervisning som han eller hon går miste om på grund av avstängningen.

Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta beslut enligt första stycket.

Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta beslut enligt första eller andra stycket.

Ett beslut om avstängning gäller omedelbart om inte annat beslutas.

17 §⁴

I gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och kommunal vuxenutbildning får huvudmannen besluta att *helt eller delvis* stänga av en elev om

1. eleven med otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid bedömningen av elevens måluppfyllelse och kunskaper,

2. eleven stör eller hindrar utbildningens bedrivande,

3. eleven utsätter någon annan elev eller av utbildningen berörd person för kränkande behandling, *eller*

4. elevens uppförande på annat sätt inverkar negativt på övriga elevers trygghet och studiero.

Huvudmannen får besluta att ett beslut om avstängning ska gälla omedelbart.

Om det kan antas att någon av förutsättningarna för avstängning enligt första stycket 2–4 är uppfyllda och beslutet är nödvändigt med hänsyn till elevernas trygghet och studiero, får rektorn besluta om omedelbar avstängning.

Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta beslut enligt *tredje stycket*.

I gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och kommunal vuxenutbildning får huvudmannen *eller rektorn* besluta att stänga av en elev *helt eller delvis* om

1. eleven *agerar på ett sådant sätt att andra elevers eller personals säkerhet bedöms vara hotad,*

2. eleven med otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid bedömningen av elevens måluppfyllelse och kunskaper,

3. eleven stör eller hindrar utbildningens bedrivande,

4. eleven utsätter någon annan elev eller av utbildningen berörd person för kränkande behandling,

5. *eleven kan antas ha begått en brottslig handling inom skolans område, eller*

6. elevens uppförande på annat sätt inverkar negativt på övriga elevers trygghet och studiero.

Huvudmannen *eller rektorn* får besluta att ett beslut om avstängning ska gälla omedelbart.

En förutsättning för avstängning enligt första stycket 3, 4 eller 6 är att syftet med andra åtgärder inte har uppnåtts.

Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta beslut enligt *denna paragraf*.

18 §⁵

Beslut enligt 17 § får inte avse avstängning under längre tid än två veckor under ett kalenderhalvår, om inte annat följer av andra stycket.

Avstängningen får förlängas om syftet med en kortare avstängningstid inte har uppnåtts eller om det av någon annan anledning bedöms

Huvudmannen får besluta att förlänga avstängningen om syftet med en kortare avstängningstid inte har uppnåtts eller om det av någon

⁴ Senaste lydelse 2020:446.

⁵ Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket tas bort.

som nödvändigt med hänsyn till elevens uppträdande. Ett beslut om avstängning enligt 17 § får dock inte avse längre tid än återstoden av pågående kalenderhalvår och tre ytterligare kalenderhalvår.

Rektorns beslut om omedelbar avstängning enligt 17 § tredje stycket gäller till dess huvudmannen har prövat saken och får inte avse längre tid än en vecka. Om huvudmannens beslut inte kan avvaktas med hänsyn till andra personers säkerhet, får beslutet förlängas med ytterligare en vecka.

annan anledning bedöms som nödvändigt med hänsyn till elevens uppträdande. Ett beslut om avstängning enligt 17 § får dock inte avse längre tid än återstoden av pågående kalenderhalvår och tre ytterligare kalenderhalvår.

19 §⁶

Huvudmannen får besluta att helt eller delvis stänga av en elev från en viss utbildning i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan eller kommunal vuxenutbildning, om

Huvudmannen *eller rektorn* får, *utöver vad som anges i 17 § första–tredje styckena*, besluta att helt eller delvis stänga av en elev från en viss utbildning i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan eller kommunal vuxenutbildning, om

1. det i utbildningen ingår praktik eller delar av utbildningen är arbetsplatsförlagd, och

2. det är uppenbart olämpligt att eleven deltar i den praktiska tjänstgöringen.

Huvudmannen får besluta att ett beslut om avstängning ska gälla omedelbart.

Huvudmannen *eller rektorn* får besluta att ett beslut om avstängning ska gälla omedelbart.

Om det kan antas att förutsättningarna för avstängning enligt första stycket är uppfyllda och det är nödvändigt på grund av brådskande omständigheter, får rektorn besluta om omedelbar avstängning.

Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta beslut enligt *tredje stycket*.

Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta beslut enligt *denna paragraf*.

20 §

Ett beslut om avstängning enligt 19 § ska avse viss tid eller gälla utan tidsbegränsning.

Huvudmannens beslut om avstängning enligt 19 § ska avse viss tid eller gälla utan tidsbegränsning.

⁶ Senaste lydelse 2020:446.

Rektorns beslut om *omedelbar* avstängning enligt 19 § *tredje stycket gäller till dess att huvudmannen har prövat saken och får inte avse längre tid än en vecka. Om huvudmannens beslut inte kan avvakas med hänsyn till andra personers säkerhet, får beslutet om omedelbar avstängning förlängas med ytterligare en vecka.*

Rektorns beslut om avstängning enligt 19 § får inte avse längre tid än två veckor.

Inhämtande av yttrande

Inhämtande av yttrande samt informations- och samråds-skyldighet

21 §

Innan huvudmannen eller rektorn beslutar om avstängning enligt 17 eller 19 § ska eleven och elevens vårdnadshavare beredas tillfälle att yttra sig.

Innan huvudmannen fattar beslut ska, om eleven är under 18 år, samråd även ske med socialnämnden.

Rektorn ska informera huvudmannen när han eller hon har fattat ett sådant beslut som avses i 17 § tredje stycket och 19 § tredje stycket. Om eleven är under 18 år ska även socialnämnden informeras om beslutet.

Rektorn ska informera huvudmannen när han eller hon har fattat ett beslut om avstängning enligt 17 eller 19 §.

Om eleven är under 18 år och den sammanlagda tiden för avstängning under ett kalenderhalvår inte överstiger två veckor ska socialnämnden informeras om ett beslut enligt 17 eller 19 §.

Om eleven är under 18 år ska samråd ske med socialnämnden innan ett beslut fattas enligt 17 eller 19 § som innebär att den sammanlagda tiden för avstängning under ett kalenderhalvår överstiger två veckor.

Placering utan tidsbegränsning
vid en annan skolenhet

21 a §

I 10 kap. 30 och 31 §§ och 11 kap. 29 och 30 §§ finns bestämmelser om placering utan tidsbegränsning av en elev i grundskolan eller grundsärskolan vid en annan skolenhet än den som elevens vårdnadshavare har önskat, om det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero.

22 §⁷

Rektorn eller en lärare får från en elev omhändertarta föremål som används på ett sätt som är störande för utbildningen eller som kan utgöra en fara för säkerheten i denna.

Personal får från en elev omhändertarta föremål som används på ett sätt som är störande för utbildningen, kränkande för elever eller personal eller som kan utgöra en fara för säkerheten i utbildningen.

Föremål som annan personal än rektorn, en lärare eller en handledare som avses i 21 kap. 13 § har omhändertagit med stöd av första stycket ska, om det inte omedelbart kan lämnas tillbaka, utan onödigt dröjsmål överlämnas till rektorn, en lärare eller en sådan handledare för prövning av när föremålet ska lämnas tillbaka enligt 23 §.

Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta beslut enligt första stycket.

Denna paragraf gäller inte för kommunal vuxenutbildning.

23 §⁸

Ett föremål som har omhändertagits enligt 22 § ska återlämnas till eleven senast vid den tidpunkt skoldagen är slut för eleven. Om eleven vid upprepade tillfällen tagit med sig föremål som omfattas av 22 § eller om det med hänsyn till föremålets beskaffenhet finns särskild anledning att inte återlämna det, behöver dock inte föremålet lämnas tillbaka förrän elevens vårdnadshavare har informerats om omhändertagandet. Ett omhändertagande får inte bestå längre än till och med fjärde dagen efter verkställandet av omhändertagandet.

⁷ Senaste lydelse 2020:446.

⁸ Senaste lydelse 2014:775.

Om ett föremål som har omhändertagits enligt 22 § kan antas bli förverkat enligt 36 kap. 3 § brottsbalken, 6 § narkotikastrafflagen (1968:64), 5 § lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål, 5 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel, 9 kap. 5 § vapenlagen (1996:67) eller 5 § lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor, ska rektorn eller den som rektorn har bestämt skyndsamt anmäla omhändertagandet till Polismyndigheten. Omhändertagandet får i dessa fall bestå tills frågan om föremålet ska tas i beslag har prövats.

Om ett föremål som har omhändertagits enligt 22 § kan antas bli förverkat enligt 36 kap. 2 och 3 §§ brottsbalken, 6 § narkotikastrafflagen (1968:64), 5 § lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål, 5 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel, 9 kap. 5 § vapenlagen (1996:67) eller 5 § lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor, ska rektorn eller den som rektorn har bestämt skyndsamt anmäla omhändertagandet till Polismyndigheten. Omhändertagandet får i dessa fall bestå tills frågan om föremålet ska tas i beslag har prövats.

26 kap.

3 a §

Statens skolinspektion får med anledning av inkomna uppgifter från en enskild om en utbildning inom skolväsendet inleda tillsyn som rör ett enskilt barn eller en enskild elev endast om

1. den enskilde har anmält klagomål till huvudmannen och denne har fått möjlighet att fullgöra sina skyldigheter enligt 4 kap. 7 och 8 §§, eller

2. det finns särskilda skäl.

3 b §

Om Statens skolinspektion får uppgifter från en enskild eller en annan myndighet om en utbildning inom skolväsendet och Skolinspektionen inte inleder tillsyn får myndigheten överlämna uppgifterna till huvudmannen för hantering enligt 4 kap. 7 och 8 §§, om sekretess inte hindrar det.

Lydelse enligt SFS 2022:115

Föreslagen lydelse

10 §

En tillsynsmyndighet får förelägga en huvudman som enligt denna lag står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte

uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten eller, i fråga om enskild huvudman, de villkor som gäller för godkännandet eller beslutet om rätt till bidrag.

Statens skolinspektion får förelägga en utförare av utbildning där distansundervisning används i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan att fullgöra sina skyldigheter om distansundervisningen inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för undervisningen eller de villkor som gäller för godkännandet som sådan utförare.

Ett beslut om föreläggande gäller omedelbart.

Ett föreläggande ska ange de åtgärder som *tillsynsmyndigheten anser nödvändiga* för att avhjälpa de påtalade bristerna. Om bristerna bedöms vara ett allvarligt missförhållande ska det anges. Om en analys enligt 2 § andra stycket ger stöd för det, kan åtgärderna omfatta förändringar i lärarresurserna.

Ett föreläggande ska ange de åtgärder som *huvudmannen ska vidta* för att avhjälpa de påtalade bristerna. Om bristerna bedöms vara ett allvarligt missförhållande ska det anges. Om en analys enligt 2 § andra stycket ger stöd för det, kan åtgärderna omfatta förändringar i lärarresurserna.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

28 kap.

1 §

I detta kapitel finns bestämmelser om

- överklagande *hos* allmän förvaltningsdomstol (2–11 §§),
- överklagande *hos* Skolväsendets överklagandenämnd (12–17 §§), och
- överklagandeförbud (18 §).

- överklagande *till* allmän förvaltningsdomstol (2–11 §§),
- överklagande *till* Skolväsendets överklagandenämnd (12–17 §§), och

Lydelse enligt SFS 2022:115

Föreslagen lydelse

2 §

Beslut av Statens skolinspektion får överklagas till allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. godkännande enligt 2 kap. 5 §, 22 kap. 9 § eller 24 kap. 3 a § eller återkallelse av sådant godkännande enligt 26 kap. 13, 14, 14 b eller 15 §,
2. medgivande enligt 24 kap. 4 a § eller återkallelse av sådant medgivande enligt 26 kap. 13 eller 15 §,
3. förklaring om rätt till bidrag enligt 24 kap. 6 § eller återkallelse av sådan rätt enligt 26 kap. 13 eller 15 §,
4. verksamhetsförbud enligt 26 kap. 16 a eller 16 b § eller upphävande av verksamhetsförbud enligt 16 d §,
5. statliga åtgärder för rättelse enligt 26 kap. 17 §,
6. tillfälligt förbud enligt 26 kap. 18 §, eller
7. vitesföreläggande enligt 26 kap. 27 §.

När ett beslut överklagas är Skolinspektionen motpart i domstolen.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

Beslut av en rektor får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. avstängning av en elev enligt 5 kap. 14 §, 17 § *tredje stycket* eller 19 § *tredje stycket*, och

2. befrielse från skyldighet att delta i obligatoriska inslag i undervisningen enligt 7 kap. 19 §.

Om det överklagade beslutet har fattats av en rektor i en fristående skola ska den enskilde huvudmannen vara den enskildes motpart.

Beslut av en rektor får överklagas till allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. avstängning av en elev enligt 5 kap. 14, 17 eller 19 §, och

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2022.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.